

Täysistunto

Tiistai 24.3.2020 klo 14.03—23.10

4. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämismääräyksiä koskevista väliaikaisista rajoituksista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta

Muu asia M 6/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto viimeistään keskiviikkona 25.3.2020 klo 11.00 mennessä.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 1 tunti. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.33 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näissä poikkeuksellisissa oloissa meidän yhteinen tehtävämme on suojella suomalaisten turvallisuutta ja terveyttä. Siksi on otettu käyttöön rajoitustoimia, joilla halutaan estää tämän koronaviruksen leviämistä, ja siksi on ensiarvoisen tärkeää, että me yhdessä varmistamme, että nämä käyttöön otetut toimet myöskin todella tehoavat.

Poikkeusoloissakin oikeusvaltiossa on kuitenkin noudatettava lainsäädännön keskeisiä periaatteita, ja hallitus on nyt joutunut korjaamaan tätä linjausta lähiopetuksen järjestämisestä 1., 2. ja 3. vuosiluokkien osalta, koska Suomen lainsäädäntö ei tällä hetkellä tunne tällaista virallista luetteloa yhteiskunnan kannalta kriittisistä aloista. Siksi perusteet lasten erilaiselle kohtelulle eivät tässä alkuperäisessä asetuksessa olleet riittävän tarkkarajaiset. Hallitus on jo valtioneuvoston kanslian johdolla käynnistänyt valmistelun näiden kriittisten alojen määrittelemiseksi juridisesti kestäväällä tavalla, jotta sitten tulevaisuudessa voidaan sopeutua poikkeusoloihin vielä nykyistä nopeammin ja yksiselitteisemmin, mikäli tarvetta sellaiselle on. Eli tämän nyt tehdyn muutoksen tekeminen perustuu sivistysvaliokunnan lausuntoon ja myöskin perustuslakivaliokunnassa käydyissä asiantuntijakeskusteluissa esille tulleisiin seikkoihin. Toisin sanoen lähiopetuksen rajoittamista lapsiin, joiden vanhemmat työskentelevät kriittisillä aloilla, ei oltu onnistuttu muotoilemaan asetuksessa siten kuin perusoikeusrajoitukselta ja ihmisten erilaiseen asemaan asettamiselta edellytetään säädöstasolla.

Tämän asetuksen 3 §:n muutoksen merkitys on siis nyt se, että 1.—3.-luokkalaisten osalta, mitä tulee heidän oikeuteensa saada lähiopetusta, asetuksesta poistetaan edellytys huoltajien työskentelemisestä yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla. Haluan kuitenkin huomauttaa, että valtioneuvoston 16.3.2020 antaman linjauksen mukaan van-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

hempien tulisi edelleen mahdollisuuksien mukaan pitää 1.—3. vuosiluokillakin lapsensa kotona tapahtuvassa etäopetuksessa, jotta epidemian etenemisen hidastamiseksi tarpeettomia kontakteja vältettäisiin, eli tämä on edelleen suositus, tämä on edelleen ensisijainen vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! Tämän epidemian hidastaminen on jokaisen suomalaisen velvollisuus. Kaikkien vanhempien on siis vähennettävä omat ja lapsensa lähikontaktit minimiin. Asetusmuutoksesta huolimatta olemme koko ajan viestittäneet vanhemmille, että mikäli lapsi on varhaiskasvatuksessa tai 1.—3. vuosiluokilla, niin älä vie lasta lähiopetukseen, ellei se ole täysin välttämätöntä. Tätä viestiä on myös kuultu, ja suomalaiset huoltajat ovat hienosti kantaneet vastuuta. Eilen maanantaina sekä Opetushallitus että Opettajien Ammattijärjestö OAJ ovat molemmat arvioineet, että tämä muutos linjauksiin ei aiheuttanut suurta oppilasmäärän kasvua suomalaisissa kouluissa ja perusopetuksen piirissä olevien oppilaiden määrä on edelleen poikkeuksellisen vähäinen.

Näin toimii toisin sanoen oikeusvaltio poikkeusoloissa. Kaikki tarvittava tehdään, tarvittavat korjaukset tehdään, kun ongelmia ilmenee, ja perustuslakia noudatetaan kaikissa olosuhteissa.

16.37 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olemme lasten oikeuksien toteutuksen kannalta historiallisessa tilanteessa. Meille aikuisillekin tämä tilanne koronan suhteen voi olla kuormittava ja ahdistava, mutta lapsille on monesti vielä vaikeampaa käsitellä sitä, mitä kaikkea nyt on tekeillä ja käsillä, ja tämä meidän pitäisi muistaa joka ikinen päivä, vaikka poikkeuksellisessa tilanteessa elämmekin. Lapset eivät myöskään itse ole siinä asemassa, että he voisivat nyt puolustaa sitä, että myös valmiuslaissa ja sen soveltamisasetuksissa noudatetaan lähtökohtaisesti lapsen etua ja lapsioikeusmyönteistä kantaa.

Arvoisa puhemies! Lapset ovat myös hyvin eriarvoisissa tilanteissa sen suhteen, miten he nyt saavat tukea tässä poikkeustilanteessa. Todellinen vaara on se, että ne lapset ja perheet, joilla on jo valmiiksi kasaantunut erilaisia ongelmia, kuten päihde- ja mielenterveysongelmia, kärsivät tässäkin tilanteessa eniten. Lisäksi poikkeustilanne aiheuttaa monissa perheissä suurta epävarmuutta ja taloudellisia ongelmia. Kotiin käpertyminen ei ole paras mahdollinen tilanne näissä perheissä. Hyvinvoivat perheet selviävät tästäkin yllättävästä kriisistä varmasti.

Meidän päättäjien tehtävä on suunnata katse erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin perheisiin. On hienoa, että monet kunnat, järjestöt ja muut perheiden kanssa toimivat tahot ovat jo nyt hyvin ripeästi alkaneet keksiä uudenlaisia tapoja toimia ja auttaa. Paljon epävarmuutta herättää nyt kuitenkin se, miten esimerkiksi etäopetuksesta vastaavat opettajat saavat kopin niistä lapsista ja nuorista, joista herää huoli. Nämä lapset eivät välttämättä vastaa puhelimeen, eivätkä heidän vanhempansa välttämättä ole tavoitettavissa Wilman kautta. Samaan aikaan viranomaisia kuitenkin sitovat samat lastensuojeluvollisuudet kuin aina aikaisemmin.

Myös pääsääntöisesti etänä tapahtuva opetus ja siihen liittyvä vanhempien kasvava vastuu voi olla kuormittavaa niissä perheissä, joissa tilanne on kriittinen jo ennestään. Lasten taustan vaikutus oppimistuloksiin on muutenkin kasvamassa, etänä tapahtuva opiskelu tuskin auttaa tässä tilanteessa.

Nyt on kuitenkin tärkeää tiedottaa siitä, mistä apua saa nopeasti ja matalalla kynnyksellä. Palveluiden saamisessa on normaaleissakin olosuhteissa liikaa paikallista vaihtelua. Meillä pitää olla nyt ja poikkeustilan jälkeen tarpeeksi resursseja, jotta voimme puuttua nii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

hin perheitä kuormittaviin tekijöihin, jotka tästä ennalta näkemättömästä tilanteesta seuraavat. On järkevää puuttua näihin ennaltaehkäisevästi juuri nyt. Näin negatiiviset vaikutukset perheiden hyvinvointiin ja eriarvoistumiseen eivät jatku vuosien päähän, kun ongelmat eivät pääse kasautumaan.

Myös poikkeusaikaan liittyvän lainsäädännön lapsivaikutukset on tärkeä selvittää. Tässä työssä myös lasten ja nuorten näkemysten selvittäminen on ensiarvoisen tärkeää.

16.41 Pasi Kivisaari kesk: Kunnioitettu puhemies! Vaikka kriittisten alojen lista oli alusta saakka pitkä ja tulkinnanvarainen, alettiin tätä epäselvää ohjeistusta koulujen ja opetuksen järjestäjien osalta suunnittelemaan ja myöskin toteuttamaan. Käytänteet toki vaihtelivat, mutta tilanne otettiin haltuun niin hyvin kuin vain oli mahdollista. Siksi perjantain uusi tarkennus jokaisen ykkös-, kakkos- ja kolmosluokkalaisen oikeudesta lähiopetukseen aiheutti ymmärrettävää hämmennystä. Palikat oli vähän saatu kasaan, ja taas oltiin uuden tulokinnan edessä.

Mutta niin kauan kuin ihmiset tekevät työtä, asiat ovat epätäydellisiä. Edelleen siis on yksiselitteisen tärkeää, että kaikki ne lapset, jotka suinkin kykenevät, ovat kotona — kouluun ja päiväkoteihin mennään vain ja ainoastaan, jos on pakko. Suuri kiitos ministeri Anderssonille siitä, että olette monin eri tavoin vedonneet vanhempiin, ja se on mitä ilmeisimmin myös hyvin toiminut.

Itse toivon myöskin vanhemmille turnauskestävyyttä. On aivan selvää, että vanhemmuutta koetellaan. Monet hoitavat niin työtään, lasten kotiopetusta kuin muitakin arjen askareita samanaikaisesti. Samalla huoli perheen toimeentulosta ja ylipäättään perheen tulevaisuudesta lisääntyy. Ja vaikka kriteerit tältä erää myös poistuivat, silti monet ovat juuri niillä kriittisillä aloilla, joilla etätyötäkään ei ole mahdollista tehdä. Perheissä siis luovitaan ja koetetaan selvitä arjesta.

Suomalaisille päiväkodeille, kouluille, oppilaitoksille ja koulutuksen järjestäjille on kyllä syytä antaa suuri kiitos. Hädän hetkellä heihin voi nojata, yhteiskunnan etulinja pitää. He toimivat kaikessa siinä laajuudessa, mikä on nyt mahdollista toteuttaa. Siksi myös valtiotavallan osalta pitää pyrkiä siihen, että mahdollisimman vähän hämmennetään. Kasvatus- ja opetusala sekä vanhemmat ovat monin paikoin ääri rajoilla. Oleellista on joustavuus ja luottamus riittävän maalaisjärjen ja paikallisen osaamisen pohjaan.

Ja jos tilanteesta haluaa jotain positiivista löytää tai ilmaista, saattaa olla, että muutamassa viikossa on otettu digiloikka, joka olisi saattanut muuten jäädä toteutumatta. Poikkeustilan aikana myös epäoleellisuudet häviävät ja oleellisuudet tulevat käyttöön. Tehdään se, mikä on kaiken ydintä, ja unohdetaan muu hälinä.

Puhemies! Suojelemme rajoittamalla, rajoitamme suojelemalla — siitähän kaikessa on kyse. Vaikka itse kannan syvää huolta vaikkapa etäopetuksessa olevien oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisesta tai kasvattajien, opettajien ja vanhempien jaksamisesta ja lasten hyvinvoinnista, niin silti sanon, että suurinta viisautta kriisin keskellä on toimia yhteisvastuullisesti elämää ja tulevaisuutta suojellen.

Puhemies! Yksittäisiä kysymyksiä ja epävarmuuksia on solkenaan. Olemme kuitenkin poikkeusoloissa. Kun tämä aika väistyy, on selvää, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, opettajat, kasvattajat, oppilaat ja opiskelijat tarvitsevat tukea. Tämä aika jättää haavoja. Silloin on jälleenrakentamisen aika, ja siinäkin on onnistuttava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

16.46 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Tämä aika on poikkeuksellinen meille kaikille, mutta erityisesti tämä näkyy nyt lasten ja nuorten arjessa. Tällä kriisillä tulee varmasti olemaan syvät jäljet etenkin niihin, joiden elämä on vasta alussa. Monelle aikuiselle muutama kuukausi on aika, joka voi tuntua silmänräpäykseltä, mutta lapselle ja nuorelle se aika on ikuisuus. Se on aika, jonka aikana lapsi voi oppia esimerkiksi kävelemään tai puhumaan. Siksi nyt on pyrittävä kaikin keinoin varmistamaan, että jokainen lapsi saa aidosti yhdenvertaisen mahdollisuuden oppia. Tämä mahdollisuus on keskeinen niin lasten ja nuorten kuin koko maan tulevaisuuden kannalta.

Oppiminen on perusoikeus ja yksi sivistysvaltion kivijaloista. Tämän perusoikeuden turvaamiseksi moni opettaja, muu koulun henkilökuntaan kuuluva ihminen ja rehtori ja vanhempi on tehnyt nyt viime viikkoina töitä itseään säästämättä, ja jo tässä vaiheessa nämä kaikki ihmiset ansaitsevat meiltä kiitoksen sydämiemme pohjasta.

Samalla on kuitenkin huomioitava, että tämä aika tulee varmasti jatkumaan vielä pitkään, ja kiitoksen lisäksi tarvitaan konkreettisia toimia opettajien, lasten ja vanhempien tukemiseksi. Tämä tarkoittaa riittäviä panostuksia kuntiin mutta myös niitä arjen palveluita, vaikkapa sitten puhelinpalveluita, joilla varmistetaan, että kukaan ei jää yksin ahdistuksensa kanssa, siinä pisteessä kun voi hyvinkin tuntua, että seinät kaatuvat päälle, kun on pitänyt hoitaa niin omat työt kuin lapsen oppimisen tukeminen kotona. Siksi nyt on keskeistä, että oppimisen tuesta ei leikata, sosiaalipalveluista ei leikata vaan niihin pikemminkin panostetaan.

On ollut todella huolestuttavaa kuulla Suomen kunnista, että nyt kaavaillaan lomautuksia ja jopa yt-neuvotteluja tilanteessa, jossa pikemminkin me olemme erikseen korostaneet, että näin ei tulisi toimia. Toisaalta tällaiset ratkaisut ovat tavallaan ymmärrettäviä, kun pohtii kuntien talouskriisiä. Siksi onkin varmistettava, että raha riittää. Siksi on ollut hyvä kuulla, että tähän valtioneuvosto on mitä pikimmiten vastaamassa, sillä nyt ollaan todellakin lasten ja nuorten tulevaisuuden äärellä. YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa erikseen alleviivataan, että siitä sopimuksesta ei saa poiketa edes sodan tai muiden poikkeusolojen aikana, vaan oikeastaan se sopimus on pohjimmiltaan säädetty juurikin siksi, että lapsilla välttämättömät oikeudet toteutuisivat myös vaikeina aikoina. Juuri vaikeina aikoina niitä sivistysvaltion peruskiviä haastetaan. Juuri niinä aikoina meidän on kaikkien tehtävä työtä, että lasten oikeudet turvataan.

Nämä oikeudet toki turvataan myös Suomen perustuslaissa, jonka 16 §:ssä nimenomaan korostetaan, että ”julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä”. Tähän meidän on nyt todella kiinnitettävä huomiota. Perusoikeuksien turvaaminen ei sulje pois tehokkuutta, ei sulje pois kiireellisyyttä siinä, kun pyritään turvaamaan oikeutta elämään — sitä kenties kaikista keskeisintä perusoikeutta — mutta on samalla tunnistettava, että jotta saamme nämä kaikki sovitettua yhteen, vaaditaan koko yhteiskunnalta kovaa panosta ja kovaa työtä, koska pelkillä kiitoksilla, pelkillä sanoilla emme saa varmistettua, että tästä mahdollisesti kuukausien mittaiseksi venyvistä kriisistä todella selvitään. Joten nyt todella toivon, että me näemme tämän kaikki yhdessä niin keskeisenä ja tärkeänä asiana, että varmistamme lasten oikeuksien toteutumisen niin keskellä tätä kriisiä kuin tämän kriisin jälkeenkin.

Tässä jo aiemmassa keskustelussa alleviivattiin, että toki tämän kriisin ratkaiseminen tulee synnyttämään Suomen julkiseen talouteen kovia paineita niin kunnissa kuin valtion tasolla. Niitä paineita on pidemmällä aikavälillä pystyttävä ratkaisemaan, mutta samalla on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

tunnistettava, että koulutuksesta, lapsilta ja nuorilta, leikkaaminen ei voi missään vaiheessa olla se keino, jolla taloutta lähdetään tasapainottamaan. Se ei voi olla se keino nyt, se ei voi olla se keino laman jälkeen eikä se voi olla se keino myöskään viiden vuoden kuluttua, sillä nimenomaan sen pohjalta, kun 90-luvun laman jälkeen ymmärrettiin suojata lasten ja nuorten oikeutta oppia, meillä sitten on se tulevaisuus, mitä me nyt elämme. Nimenomaan se on suomalaisen yhteiskunnan keskeinen vahvuus. Nimenomaan se takaa myös vakaan pohjan elinkeinoelämälle. Siksi on riitettävä malttia panostaa koulutukseen ja oppimiseen nyt mutta myös tulevaisuudessa. Todella toivon, että tämä muistetaan vielä pitkään tämänkin talon seinien sisällä.

16.51 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Koronaepidemian hidastamiseksi Suomessa on otettu käyttöön lukuisia rajoituksia, joista koulujen ja päiväkotien osittainen sulkeminen on yksi. Koulut ja päiväkodit ovat paikoin auki, mutta kuten tiedämme, on suositeltavaa, että lapset hoidetaan kotona, jos siihen on mahdollisuus. Kuten ymmärrämme, viruksen torjumisen pitää olla etusijalla, ja kuten täällä monessa puheenvuorossa on todettu, olisi hyvä, että lähiopetukseen ja päiväkoteihin menisivät vain ne lapset, joiden vanhemmat eivät voi hoitaa heitä kotona.

Oppilasmäärien nouseminen lisää oppilaiden sekä opetus- ja muun henkilökunnan riskiä sairastua ja levittää epidemiaa muualle yhteiskuntaan. Lisäksi linjaukset ja niiden muuttuminen rasittavat koulujen käytännön järjestelyjen suunnittelua. Mutta etäkoulu tai kotiopetus — millä nimellä sitä haluaa kutsua — ei ole sekään ongelmatonta, kuten moni on täällä kertonut. Itsekin olen jälleen kerran huomannut, ettei minusta ainakaan alakoulun opettajaksi olisi. Se on aika rasittavaa hommaa. Monissa hyvinvoivissakin perheissä se, kun vanhemmat yrittävät samalla selviytyä etätöistään ja opettaa toista ja neuvoa toista ja rajoittaa kolmatta ja yhdeltä pitää repiä pelilaitteita ja niin edelleen, on hyvin haastava kokonaisuus — ja ehkä hyvin pitkään, tämä voi jatkua kuukausia. Mutta enemmän kuitenkin olen huolissani niistä perheistä, joissa on ollut merkittäviä ongelmia jo ennen tätä kriisiä. Niissä tilanne voi hyvin helposti kärjistyä. Viitataan ongelmiin, kuten vanhemmuuden puute, päihdeongelmat, kasvatuksen yleiset haasteet, arjen sujumattomuus ja muut yleiset elämänhallinnan ongelmat. Ne korostuvat poikkeusoloissa, erityisesti kun kotoa ei pääse pois. Monille lapsille päiväkoti tai koulu on sosiaalisesti ja psyykkisesti, joskus myös fyysisesti, elinehto — fyysisesti erityisesti silloin, jos lapsen päivän ainoa lämmin ruoka syödään koulussa.

Kuntien tilanne tulee tässäkin mielessä vaikeutumaan. On todennäköistä, että lastensuojelu, perhetyö ja terapiat tulevat kuormittumaan entisestään. Samoin poliisille tulee enemmän sekä perheväkivaltatehtäviä että selvitettävää kaduille, joilla turhautuneet nuoret, ehkä muutkin, purkavat oloaan. Kuten tiedämme, monissa kunnissa tilanne on jo toivoton, suorastaan kriisiytynyt. Lapsia voi olla saman lastensuojelun työntekijän vastuulla jopa sata. Työntekijöiden vaihtuvuus on suuri ongelma. Ennaltaehkäisy ei ole toiminut korona-kriisiä ennenkään lainkaan riittävällä tavalla. Samoin lapsia jopa sijoitetaan myös siksi, että mielenterveyspalvelut eivät ole järjestyneet. Etätyö ja karanteenit vaikeuttavat monia toimia myös lastensuojelussa.

Arvoisa puhemies! Poikkeusolot ja epidemia vaikuttavat kaikkiin. Eniten ne vaikuttavat sairaisiin, köyhiin, huono-osaisiin, vanhuksiin ja lapsiin. Toivon, että kaikki yhdessä voimme pohtia toimenpiteitä tilanteen helpottamiseksi ja että hallitus ottaa opposition mukaan tähänkin toimintaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

16.54 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on tullut hyvin arvokkaita näkökulmia meidän lasten ja nuorten, perheiden ja kaikkien kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisesta.

Itse näin eilen ensimmäistä kertaa elämässäni koronavihkon. Ekaluokkalainen poikani teki siihen oppimistehtäviä — ekaluokkalaisten olivat nimenneet tuon vihkon tuolla nimellä.

Tämä kansaamme ja koko maailmaa kohdannut koronavihkon on koettelemus, joka osoittaa meille myös tässä hetkessä sitä, että uhkana ei niinkään ole se, että me arvioisimme toimintaamme, vaan se, että meidän täytyy jatkuvasti arvioida sitä, mitä me olemme tehneet, ja että olemme tarvittaessa valmiit myös muuttamaan toimintaamme. Hallitus on nyt muuttanut tätä asetustaan sivistysvaliokunnassa ja perustuslakivaliokunnassa esiin tulleiden seikkojen nojalla, ja opetusministeri totesi, että ykkös—kolmosluokkalaisten lähiopetuksen saaminen ei ole kiinni heidän vanhempiensa työpaikasta. Ministeriön suositus ja ensisijainen vaihtoehto kuitenkin edelleen on, että lapset käyvät koulun kotona, ja on hyvä, että ministeri, olette sitä tuoneet esille. Itsekin olen hyvin kiittollinen suomalaisille vanhemmille siitä, että he toimivat vastuullisesti ja ovat ottaneet lapsensa sinne kotiin kouluun, vaikka se ei — niin kuin tässä keskustelussa on tullut esille — ole useinkaan kovin helppoa vaan se on vaativa tehtävä, kun samalla on siinä kotona oma, ehkä hyvinkin vaativa, etätyö hoidettavana tai sitten täytyy käydä kodin ulkopuolella töissä ja kodeissa on muutenkin erilaisia tilanteita.

Aivan kuten edustaja Purra totesi, kodeissa on paljon erilaisia ongelmia ja ne korostuvat tällaisena aikana ja meillä on ollut paljon haasteita ja vaikeuksia jo entuudestaan esi-merkiksi lapsiperheiden perhetyön ja kotipalvelun ja erilaisten mielenterveyspalveluiden tarjoamisessa ja ne nyt korostuvat. Nyt on aivan ensiarvoisen tärkeää, että näiden saatavuudesta keskustellaan ja että teemme kaikkemme, jotta nyt lapset ja nuoret voisivat mahdollisimman hyvin kotona, kun sitä lähiopetusta ei ole. Koulu on monille lapsille äärimmäisen tärkeää.

Yhdyn myös edustaja Honkasalon toiveeseen siitä, että nyt on erityisen tärkeää tiedottaa perheitä mutta myös lapsia ja nuoria siitä, mistä apua voi saada. Ongelmien ennaltaehkäisy on ihmisen kannalta mutta myös talouden kannalta aina parempi kuin se, että korjaamme asioita jälkikäteen.

Samalla haluan myös omalta osaltani kiittää maamme opettajia ja koulujen henkilökuntaa. Pidin eilen etätyön ohessa kotikoulua ensimmäisen kerran lapsilleni, ja se onnistui minultakin, koska ohjeet olivat hyvät ja selkeät — jokaisen lapsen opettaja oli kirjoittanut Wilmaan hyvät ohjeet. Tässä tilanteessa korostuu se, että me kaikki — kodit, koulut, ihan jokainen — toimimme yhteistyössä. Ja tietysti tärkeää on myöskin se, että lasten ja nuorten yhteydet oppilashuoltoon säilyisivät. Selviämme tästä yhdessä.

16.58 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa puhemies! Tulin tänne saliin ihan kiittääkseni teitä, opetusministeri Andersson, työstänne tämän kriisin keskellä. Ei varmasti ollut helppo päätös laittaa kouluja kiinni, ja siitä huolimatta siihen suuntaan ollaan lähdetty, tai voimakkaasti rajoittamaan sitä, että tartuntoja ei tapahtuisi koulussa, kun suurin osa lapsista saadaan kotiin.

Tahdon kiittää teitä myöskin siitä, että selkeästi lähditte yrittämään tätä ratkaisua, että saataisiin rajattua, että minkä ammattiryhmien lapset sitten olisivat siellä lähiopetuksessa ja muut jäisivät kotiin. Minä uskon, että vaikka tähän ei päästy, niin tämä omalta osaltaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

oli itse asiassa aiheuttamassa sen, että vanhemmat ottivat erittäin tosissaan sen, että nyt kun sitten kaikki lopulta voidaan viedä kouluihin, niin on ymmärretty se, että ei kuitenkaan viedä, vaikka se mahdollisuus on olemassa.

Vielä tahdon kiittää myöskin siitä, että olette niin voimakkaasti haastatteluissa ja myöskin sosiaalisessa mediassa viestineet vanhemmille siitä, että vaikka lapsi periaatteessa on oikeus viedä kouluun, niin siitä huolimatta tätä mahdollisuutta nyt ei käytettäisi, jos ei ole aivan pakko. Tätä linjaa, viestintälinjaa, jatkakaa voimakkaasti eri kanavissa. Uskon, että tämä tilanne paranee entisestään.

Tulikohan nyt kiitettyä tarpeeksi monta kertaa, kyllä siinä taisi kaikki kiitokset tulla. — Kiitos. [Keskeltä: Hyvin todettu!]

17.00 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minäkin voin yhtyä edustaja Tynkkysen tavoin kiittämään ministeriä tästä erittäin hyvästä työstä, mitä olette tehnyt oppilaitten ja koululaisten ja varhaiskasvatuksen osalta. Se työ, mikä sitten kunnissa on tehty — minulla on ollut mahdollisuus seurata oman kuntani toimintoja, miten on tehty — on oikeastaan mahdollistanut sen, että opettajat ja koko henkilökunta on pystynyt toimimaan yllättävänkin nopeasti erilaisissa asioissa ja monet käytännön toimet on saatu ripeästi liikkeelle, ja sitä kautta tilanteet ovat menneet huomattavasti paremmin kuin mitä tässä olisi saattanut pahimmillaan käydä.

Arvoisa puhemies! Näissä vaativissa poikkeusoloissa oppivelvollisuus on edelleen olemassa, ja kyse on siitä, että opetus järjestetään pääsääntöisesti kotona etäopetuksena. Poikkeuksena ovat 1.—3.-luokkalaiset lapset, joilla on mahdollisuus osallistua lähiopetukseen, mutta toivotaan kuitenkin, että jos on mahdollista, niin lapsi voisi olla kotona ja opiskella etäopetuksena. Nyt meille valiokunnassakin on selvinnyt, että ongelmana on myös se, että etäopetusta ei ole määritelty selkeästi laissa ja se on nyt aiheuttanut sen, että kunnat toteuttavat tätä etäopetusta — niin kuntien sisällä kuin myös eri kunnissa — hyvin eri lailla. Sen takia nyt olisi varmaan jossain vaiheessa hyvä lähteä pohtimaan tätä ja lähteä linjaamaan sitten etäopetuksen roolia, koska voi olla, että me joudumme joskus tulevaisuudessakin vastaavanlaisiin tilanteisiin. Joka tapauksessa se on tärkeä määrittää. Kun lapsi on lähi- tai etäopetuksessa, niin vastuu kaikissa näissä tilanteissa on, että kunta vastaa siitä opetuksesta — ei vanhemmat, vaan koulu ja siellä toimivat opettajat. Vanhemmat tukevat tässä etäopetuksessa, mutta he eivät sillä tavalla vastaa siitä. Meidän pitää tunnistaa se julkisen vastuun ja opettajan vastuun tästä opetuksesta.

Nyt on tullut esille — tietysti peilaan tätä tilannetta omaan kotikaupunkiini Lappeenrantaan, jossa seuraan tätä tilannetta hyvinkin tarkasti — että kun me olemme etäopetuksessa, niin meillä kaikilla lapsilla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia oppia ja ymmärtää, kun on käytetty Wilmaa ja kaikkea muuta vastaavaa. Nyt Lappeenrannan kaupunki muun muassa ratkaisi tämän sillä tavalla, että me määritimme sen, mikä on etäopetus ja teimme opetussuunnitelmat, viikkosuunnitelmat ja päivärytmit, että klo 8—15 käydään koulua ja se on määritelty tarkoin, mitä kulloinkin tehdään, milloin syödään, milloin liikutaan, mitä oppitunteja on ja mitä opetellaan, ja opettaja valvoo sitä digilaitteitten avulla. Nyt tämä on tarkoittanut sitä, että Lappeenrannan kaupunki on hankkimassa kaikille lapsille myös digilaitteet, ja sitä kautta pystytään tasavertaisesti tukemaan jokaiselle lapselle mahdollisuus oppia, ja tämä mahdollistaa etäopetuksen toteuttamisen tasavertaisesti kaikille lapsille. Se mahdollistaa myös sen, että pystytään suunnitelmallisesti auttamaan kaikkia lapsia, nuoria heidän oppimisessaan tai jos heillä on ongelmia, vaikeuksia, niin opettaja pystyy sitten eri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

lailla tukemaan yksilöllisesti oppilasta. Tämä helpottaa vanhempien kuormittumista. Tämä on tuonut myös motivaatiota lapsille, on perustettu erilaisia WhatsApp-ryhmiä ja autettu toinen toisia erilaisissa asioissa, elikkä tämä voi olla myös mahdollisuuskin, mutta tämä edellyttää sitä, että nämä digilaitteet ja opiskeluvälineet on turvattu kaikille lapsille ja opettajat aidosti ottavat vastuun lapsen opettamisesta.

Tästä syystä kysynkin nyt teiltä, mitä kysyin tuolla äsken valiokunnassakin: nyt jos muutkin kunnat lähtisivät tähän tilanteeseen ja tekisivät selvityksen siitä, että jokaiselle lapselle ja nuorelle turvattaisiin nämä oppimisvälineet kotiin, niin kun siitä tulee kustannuksia kunnille, niin samalla lailla kuin muitakin asioita tällä hetkellä tuetaan, niin voisiko tämä olla yksi peruste, että tuettaisiin kuntia hankkimaan digilaitteet kaikille lapsille, joko sillä tavalla, että kunta omistaa ne ja lapsi saa ne sitten kotiin — tai sitten jos vanhemmat ovat hankkineet, niin ei tarvitse sitten hankkia — mutta joka tapauksessa turvattaisiin, että kaikilla lapsilla [Puhemies koputtaa] nämä laitteet olisi. Mitä mieltä ministeri tästä asiasta on?

17.05 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tässä on käyty jo aika hyvin läpi tätä, mistä tässä asiassa on kyse. Käsittelimme tätä valiokunnassa jo viime viikolla, ja nyt jatkuu tällä viikolla.

On todella tärkeää, että tässä tilanteessa, vaikka itse soveltamisasetus muuttuu, viesti perheille ja vanhemmille on hyvin selkeä, ja näin vaikuttaa olleen. Tosin totta kai se, että nyt useammilla on mahdollisuus tämän soveltamisasetuksen nojalla lapsensa lähiopetukseen laittaa, on lisännyt lasten määrää lähiopetuksessa, esimerkiksi meillä Vantaalla noin tuplasi sen määrän lapsia, jotka nyt lähiopetuksessa ovat. Sen vuoksi, kun tämä kriisi todennäköisesti tulee kestäämään, olisi erittäin, erittäin tärkeää, että perheille on olemassa tukea, tietysti lapsille tukiovetusta ihan normaaliin tapaan mutta myös muuta tukea kunnista vielä enemmän kuin normaalisti, sillä kuten tässä on hyvin kuvattu, niin tilanne saattaa perheissä olla hyvin haastava, ihan tavallisissakin perheissä mutta erityisesti tietysti niissä perheissä, jotka ovat tuen tarpeessa muutenkin.

Kunnat tekevät nyt päätöksiä jo ennakoiden ja ovat niitä tehneet jo ennen näiden soveltamisasetusten käyttöönottoa. Kun ministeriössä tietysti on nyt kädet täynnä töitä näiden asioiden kanssa, niin toivottavasti kuitenkin keräätte myös tietoa siitä, kuinka kunnat ovat näitä asioita nyt järjestäneet, ja ne hyvät käytännöt saadaan leviämään ja käsiä ei sidota liian tiukasti.

Odotamme erittäin mielenkiinnolla sivistysvaliokunnassa nyt sitä, miten perustuslakivaliokunta tulee tämän uuden asetuksen myötä kantaa ottamaan esimerkiksi kouluruokailun järjestämiseen. Liian monelle lapselle ja nuorelle se on päivän ainoa lämmin ateria. Meillä Vantaalla on tehty tällä hetkellä sellainen linjaus, että lastensuojelun asiakkaat ovat oikeutettuja kouluruokaan niiden lasten lisäksi, jotka lähiopetuksessa ovat. Pohdimme myös kaikenlaisia muita ratkaisuja, jotta ne, jotka ruokaa tarvitsevat, sitä myös päivittäin saisivat. Tämä koskee tietysti muitakin kuin vain lapsia. On paljon aikuisiakin, joilla on tarvetta ruoasta. Joka tapauksessa kun saamme perustuslakivaliokunnan kannan, niin toivottavasti liikkumavaraa jää siinä kunnille, kuinka näitä asioita voidaan siellä arjessa toteuttaa, sillä kunnat ovat hyvin erilaisia.

Varhaiskasvatuksen osalta tilanne on ollut tietysti sama koko ajan, eli siihen ei muutoksia tullut. Se, mikä on hienoa huomata, on se, että sivistysvaliokunnan lausunnossaan jo aiemmin ja ministeri Anderssonin esittämä suositus siitä, että niiden vanhempien osalta,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

jotka ottavat lapsensa pois varhaiskasvatuksesta, ei myöskään perittäisi varhaiskasvatusmaksuja, on otettu monessa kunnassa vastaan sellaisenaan ja toteutettu. Oma kuntani Vantaa teki tämän päätöksen tänään eilen mahdollistamamme hallintosäännön nojalla, ja se on todella hyvä asia, sillä jo niiden suositusten, mitä julkinen valta antaa, ovat ne sitten kunnat tai valtio, pitää toimia samassa suunnassa sen maksupolitiikan kanssa, eli ei voi olla niin, että peritään maksuja, jos suositellaan, että pidetään lapset pois päiväkodeista.

Muutaman huomion haluan tähän nostaa, eli oppilas- ja opiskelijahuolto on kysymys, joka pohdituttaa sivistysvaliokunnassa ja sen toteutuminen näinä poikkeuksellisina aikoina. Kouluruokailun jo mainitsinkin.

Toinen asia on se, että eri kunnissa järjestetään eri tavoin esiopetusta, ja nyt esiopetuskin on ikään kuin etäopetusta suurimmalla osalla. Aiemmin oli ministeriössä ajatuksena se ja siellä on ilmeisesti vastattukin näin, että toivotaan, että näille lapsille, jotka eivät esiopetuksessa olisi — nyt varmasti moni sinne ehkä palaa, mutta jos sinne jotkut eivät palaa — järjestettäisiin sitten tarpeen mukaan esimerkiksi muuta varhaiskasvatusta. No, sitten kuitenkin on niin, että tämä muu varhaiskasvatus aika monessa kunnassa varmaan nyt lakkaa väliaikaisesti olemasta. Eli tähän olisi hyvä olla jonkunlainen mahdollisuus kuitenkin, sillä varmasti perheissä on myös sellaisia tilanteita, että aikuisten on päästävä käymään jossakin, ovat ne sitten terveydelliset syyt tai työhön liittyvät syyt — kaikki eivät voi kaikkea työtä hoitaa kotona etänä — niin että olisi olemassa myös sellaisia väliaikaisia hoitomahdollisuuksia hoitotarpeita varten esimerkiksi ulkona päiväkotien pihoilla, jos ei haluta sisätiloissa sitä tartuntariskin välttämiseksi järjestää. Uskon, että ministeriöön varmasti tiedot kantautuvat ja ministeriö sitten niihin tarvittaessa lisäohjeistusta kunnille antaa. — Kiitos.

17.10 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomi on turvallinen oikeus- ja sivistysvaltio, jossa lasten oikeuksien sopimus on voimassa myös poikkeavissa oloissa, kun valmiuslaki on päällä.

Kuten opetusministeri Andersson sanoi, myös valmiusoloissa toimitaan ja halutaan toimia perustuslain mukaan. Jotta nämä perusoikeudet toteutuvat vaikeissakin oloissa, perustuslakivaliokunnalle on annettu tällainen asetusten jälkitarkastajan tehtävä. Valtioneuvosto teki valmiuslain pohjalta tekemäänsä asetukseen aivan kuin korjausliikkeen, kun kriittisten alojen, ammattien listasta ei saatu riittävän tarkkarajaista. Listan tarkoitus oli aivan perustellusti ylläpitää yhteiskunnan toimintakykyä. Haluttiin rajata lasten määrää opetusryhmissä ja estää tartuntojen leviäminen. Perusoikeuksia ei kuitenkaan voitu turvata riittäväällä täsmällisyydellä. Osoittaa hyvää päätöksentekokykyä, kun voidaan tehdä myös korjausliikkeitä, kun syyt ovat perusteltuja. Kuten edustaja Tynkkynen edellä totesi, kriittisten alojen listat osaltaan ohjasivat vanhempia vastuullisuuteen ja ottamaan suuren osan lapsista kotiin, kun siihen oli mahdollisuus. Kiitän ministeri Anderssonia tämän asian ponnekkaasta esillä pitämisestä. On toki hyvä muistaa, että tilanne on myös silloin aivan oikein, kun pienet lapset käyvät koulua siellä koululla ja vanhemmat tekevät tärkeää työtä, että yhteiskuntamme pyörii.

Tähän mennessä on selvitty hyvin. Oma ysiluokkalainen poikani teki suorastaan innostuneesti eilen Instagram-tilinsä kautta tutkimusta siitä, kuinka paljon nuoret luottavat poliisiin, ja vertasi saamiaan tuloksia nuorisobarometrin tuloksiin. Erilaiset oppimisympäristöt ja tehtävät avaavat aivan uusia mahdollisuuksia oppia syvällisestikin. Koko koulujär-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

jestelmämme oppii tässä uutta. Kaikilla lapsilla ja nuorilla on edelleen oikeus osallistua koulun opetukseen, nyt suurin osa etäopetuksessa.

Kotona toteutettava opetus kohtaa myös omat haasteensa, niin kuin täällä on hyvin kuvattu. Kun tilanne pitkittyy, voi tulla turnausväsymystä, kuten edustaja Kivisaari edellä kuvasi. Perheiden vaikeudet voivat kasaantua poikkeavissa oloissa. Uskon, että opettajien arvostus kasvaa, kun monet pääsevät kokeilemaan laidasta tätä mainiota ammattia, ja haluan ankin lausua kiitoksen kaikille opettajille, jotka venytte ja vanutte ja joustatte tässä tilanteessa.

Kohdataan myös vanhemmuuden hukassa oleminen. Työttömäksi jääminen voi olla kova isku ja viedä mielen matalaksi. Pahimmillaan tilanteet voivat mennä väkivaltaan ja aivan sietämättömiin olosuhteisiin. On syytä muistaa, että lastensuojelu toimii näissäkin oloissa normaalilla tavalla, ja on tärkeää, että lasten yhteys oppilas- ja opiskelijahuoltoon säilyy koko ajan. Perheet tarvitsevat perhetyötä, konkreettista kotiapua ja tukea mielenterveyden ja elämänhallinnan ongelmiin. Yhdessä selviämme ja onnistumme.

17.14 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! On hienoa kuulla, että tämä valmistelu näistä kriittisistä aloista on nyt aloitettu. Sitä ei koskaan tiedä, me voimme tarvita sitä hyvinkin pian. Tällä hetkellä tosin näyttää, että perheet ovat hyvin ottaneet tämän viestin vastaan, eikä tällä viikolla ole tullut vielä hirveätä ryntäystä ykkös—kolmosluokkalaisia. Toki isoja alueellisia eroja on. Helsingissä ei tainnut olla kuin muutamia prosentteja, ja sitten edustaja Multala kertoi, että Vantaalla olikin jo reilusti enemmän.

Siten, mikä tässä on tullut esiin, on turnauskestävyys. Eli tätä pitää kyllä seurata tarkalla silmällä, että kuinka paljon näitä ykkös—kolmosia tulee tänne kouluihin. Jos kotona alkaa menemään vähän huonommin ja vanhemmat eivät ehkä enää jaksakaan, niin sitä on sitten aika helppo kertoa lapsille, että menkää kouluun. Jos näin tapahtuu, niin sitten nämä muut poikkeusolojen toimet vesittyvät kyllä aika äkkiä.

Sitten täällä on ollut tästä kouluruokailusta. Eli se on vähän ongelmallinen. Valiokunnassa edustaja Kiljunen kertoi, että heillä esimerkiksi kaikkiin ykkös—kolmosiin oltiin yhteydessä ja kysyttiin, ketkä tarvitsevat kouluruokaa. Sieltä tuli selkeitä vastauksia asiasta. Just näin päin tämän pitää mennä, eli me emme voi lapsille vierittää tätä työtä. Kuinka moni lapsi tulee kertomaan koulussa, että meillä kotona on asiat niin huonosti, että minä en saa kunnon ruokaa? Eli just näin, että me otamme sen johtajan roolin tässä.

Sitten oppilashuollosta: Sitä ei ole monissa kunnissa enää saatavilla, ja se on kyllä aika iso ongelma, niin että siihenkin tarvitaan ehkä selkeyttä. Sama, mistä kanssa edustaja Kiljunen puhui, nämä opiskelussa tarvittavat laitteet: näistä tulee ainakin itselleni aika paljon viestiä, että mitä niitten kanssa sitten tehdään ja korvaavatko kunnat ne, ja jos kunnat korvaavat, niin korvaako valtio sitten kunnalle nämä.

Ehkä nyt jo kannattaa alkaa valmistautumaan tähän kriisin jälkeiseen osaamisvajeeseen ja näiden lasten ja nuorten tuleviin mielenongelmiin, joita varmasti tulee enemmän. Siihen varautuminen jo nyt on tärkeää. — Kiitos.

17.17 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Aika, jota elämme nyt, on muuttanut hetkessä kymmenientuhansien lasten ja nuorten arjen. Kun arki muuttuu, muuttuu koko elämä. Tutut ja turvalliset seinät, käytävät ja pulpetit ovat vaihtuneet kodin huoneisiin, ikkunoihin ja ihmisiin, opettaja on vaihtunut puhelimeen tai pädiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

Kun koko tulevaisuus muuttuu ja näyttää epävarmalta, moni lapsi voi kokea pelkoa ja ahdistusta, epävarmuutta siitä, miten minun nyt käy, jaksavatko äiti ja isä, jaksavatko sisarukset, jaksako perhe — jaksako lapsi tai nuori, joka tarvitsee enemmän tukea oppimisessaan ja arjessaan. Nämä huolet painavat monia meidän lapsistamme. Moni heistä on pelossa, muttei uskalla kertoa siitä. Moni on ahdistunut siksi, että oppiminen on muuttunut vaikeaksi.

Oppilashuollon merkitys tulee muistaa näinä vaikeinakin hetkinä. Koulunkäyntiavustajien ja koulunkäynninohjaajien merkitys lapsen ja nuoren oppimiseen tulee muistaa myös nyt poikkeusolojen aikana.

Arvoisa puhemies! On selvää, että resursseja pitää ohjata sinne, missä niille kriittisin tarve on. Myös kouluterveydenhuollossa on paljon ammattikuntaa, jonka osaamista tarvitaan nyt akuutisti ja väliaikaisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa. Mutta mietittävä on myös se, että lapsilla ja nuorilla olisi edelleen mahdollisuus saada apua näiden pelkojensa käsittelyyn, apua oppimiseen tarvitsemallaan tavalla, etänäkin. Tämä haastaa kuntia, mutta tämä haaste on tiedostettava.

Lapsista ja nuorista on huolehdittava etenkin tässä vallitsevassa tilanteessa niin, että akuuttia apua on sitä tarvitsevien myös mahdollista saada. Meidän tehtävämme on yrittää varmistaa parhain mahdollisin tavoin se, ettei kenenkään tarvitsisi pelätä. Lapset ja nuoret eivät ole rasite, he ovat voimavara ja tulevaisuus.

17.20 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä vakavassa kriisissä aivan ensisijaista on hengen ja terveyden suojeleminen, ja sen takia on todella tärkeää, että täältä lähtee vahva viesti suomalaisille perheille, että ne kaikki perheet, jotka voivat pitää omat lapsensa kotona, siellä etäopetuksessa kodin suojissa, myös näin tekisivät. Mutta samaan aikaan pitää muistaa, että Suomen tärkein tavoite on se, että joka ikinen lapsi saa sieltä varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta sellaiset riittävät perustaidot ja -tiedot ja oppimisen ilon, että se kantaa vähintään toisen asteen koulutukseen ja sieltä työelämään, ja tästä tavoitteesta emme saa nytkään luopua. Jokaisen lapsen elämä on ainutkertainen, ja tämä aika, joka tässä meillä on edessä kriisin aikana, on lapsen elämässä pitkä aika. Sen takia meidän täytyy huolehtia siitä, mihin perusopetuslain mukaan oppilaalla myös on oikeus: opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ohella oppilaanohjaukseen, riittävään oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen koko perusopetuksen ajan. Siksi on erittäin tärkeää, että opetusministeri keskittyy siihen, millä tavalla tämä asia turvataan.

Meillä on erittäin hyvät opettajat, maailman parhaat opettajat, mutta he tässä kriisitilanteessa tarvitsevat myös tukea, tukea menetelmiin mutta myöskin voimavaratukea. Kunnissa on erittäin tiukkaa, ja kysynkin: milloin on tulossa lisätalousarvio, jossa tulisi myöskin tukea tähän kriisitilanteeseen opetukseen? Tässä nyt käsitteilyssä olevassa lisätalousarviossa sitä ei ole, mutta uskon, että sellainen on nyt sitten tulossa, on tultava.

Moni lapsi on heitetty kylmään veteen nyt, kun me lapsia ja lasten terveyttä suojelemme. Täällä on ollut nyt hyviä puheenvuoroja siitä, että monen lapsen tilanne kotona on todella vaikea eivätkä lapset siellä kotiympäristössä pysty oppimaan ilman erityistä tukea. Tuo kuukausi on lapselle ikuisuus, mutta tässä on edessä ehkä monta ikuisuutta, kun tämä pahin kriisiaika kestää. Meidän onkin tehtävä kaikkemme, ettei yhdellekään lapselle synnyisi oppimisessa sellaista vajetta, jota on sitten jälkikäteen vaikea kuroa umpeen. Tässä on riski, että tämän ikäluokan lapsista osa putoaa opinpolulta pois, ja siksi tämä erityinen tuki on tärkeää, ja toivon, että opetusministeri siihen tässä vastaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

Meidän on myös katsottava tulevaan. Katsoin, että opetusministeri oli sanonut, että mahdollisesti tämä tilanne aiheuttaa sen, että tarvitaan lisävoimavaroja opetus- ja kulttuuriministeriön saralla, mutta itse olen vahvasti sitä mieltä, mitä OAJ on sanonut, että on aivan selvää, että tarvitaan lisää tukea, kun tämä kriisi on ohi ja lapset palaavat kouluihin. Kysynkin: millä tavalla olette ajatelleet kehysriihessä tähän valmistautua? On aivan selvää, että hallitusohjelmalta on pohja pudonnut ja aivan uudelta pohjalta täytyy katsoa tätä tilannetta. On tärkeää, että varmistetaan, että jokainen lapsi saa sitten sen tuen, nyt tämän kriisin aikana mutta myöskin sitten, kun kouluihin palataan.

Helsingiläisenä kansanedustajana haluan todeta sen, että meidän opetustoimen taholta erityisesti on tullut toiveita siitä, että katsottaisiin oikeutta kouluruokailuun. Perusopetushan ei tunne etäopetusta, ja meillä ei ole määritelty lakisääteisesti niitä oikeuksia, mitä lapsilla on, ja silloin tietenkin ainakin itse tulkitsem, että ne oikeudet, mitä perusopetuslaissa on, ovat myöskin etäopetuksessa. Mutta nämä huolestuttavat kuntia, ja siinä mielessä arvostan sitä, että sivistysvaliokunnan puheenjohtaja Paula Risikko on todella vahvasti käyttänyt puheenvuoroja siitä, että on tärkeää, että perustuslakivaliokunta tämän kouluruokailuasian katsoo ja katsoo myöskin tämän oppilashuoltoasian. Sitä kunnissa odotetaan.

Myös helsingiläiset opettajat ovat olleet huolissaan siitä, kun opetusministeriön taustamuistioissa ja asiantuntijapuheissa todetaan, että opettajilla on sama vastuu vastata oppilaiden turvallisuudesta, kun he ovat etäopetuksessa, ja tähän ei käytännössä ole mahdollista. Olisi hyvä, että tästä tulisi Opetushallituksesta ohjeistusta.

Olen itse terveydenhuollon koulutuksen saanut ja hyvin paljon tätä terveyspuolta tästä katson, ja toivon, että Ruokavirasto ja THL mahdollisimman nopeasti antaisivat ohjeet kouluruokailun järjestämisestä. Ei riitä, että sitä järjestetään perheiden tueksi, kun lapset sitä ruokaa tarvitsevat — ravitsemus on tärkeää — mutta nyt täytyy myöskin kyetä huolehtimaan niistä hygieniaohteista, ja uskon, että koulut tähän tarvitsisivat ohjeita. Myöskin Opetushallituksen kouluruokailusta vastaavat virkamiehet ovat tähän kiinnittäneet huomiota, ja totean, että näitä ohjeistuksia ei vielä ole tullut, ja siinä mielessä kirittäisinkin hallitusta ohjeistuksen saamiseen poikkeusoloissa. Koko terveydenhuolto johtaa valtioneuvosto, ja nuo ohjeet tarvitaan [Puhemies koputtaa] myöskin koulupuolelle, ja toivon, että ne mahdollisimman [Puhemies koputtaa] nopeasti saadaan.

17.25 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! On hyvä, että perustuslakivaliokunta käsittelee valmiuslain käyttöönottoa ja asetuksia tarkasti ja huolellisesti ja tarkastelee esityksiä voimassa olevan lainsäädäntömme ja perusoikeuksien valossa.

Meille kaikille on järkeenkäypä ehdotus siitä, että 1.—3.-luokkalainen tarvitsee aikuisen apua oppimisessaan enemmän kuin vanhemmat lapset ja nuoret. Samoin meille on selvää se, että jos ja kun tartuntariskiä halutaan vähentää, ei kouluun tulisi tulla muutoin kuin todellisessa tarpeessa. Tätä todellista tarvetta hallitus pyrki kuvaamaan kriittisten alojen listalla, johon kuuluvat muun muassa terveydenhuolto, logistiikka, pelastustoimi, elintarvikeketju, jätehuolto, vesihuolto ja niin edelleen. Lainsäädäntömme ei kuitenkaan sellaista listaa tunne, ja siksi keinona on tällä hetkellä suositella tätä toimintatapaa perheille ja kunnille, jotka opetusta järjestävät. Viesti on kuitenkin saavuttanut perheet — kiitos siitä, myös ministerille sinnikkydestä.

Myös varhaiskasvatukseen lapsia vievien perheiden kannalta on ollut jonkun verran epäselvyyttä varsinkin alussa. Moni huoltaja on pohtinut, saako viedä lastaan päiväkotiin. Joku kokee syyllisyyttä viedessään ja toinen toisaalta ahdistusta hitaasti etenevistä työteh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

täivistä ja hermostuvasta lapsesta siinä vieressä. Yhtälö ei ole helppo varsinkaan, jos tilanne jatkuu tällä tavalla pidempään, ja eri työnantajat myös ovat suhtautuneet tilaisuuteen keskenään eri tavoin: toiset eivät mahdollista etätyötä lapsen ollessa kotona.

Perheet ovat erilaisia, ihmisten jaksaminen on erilaista. On hyvä, että vaihtoehtoja kuitenkin on. Hyvää on myös se, että erityinen tuki on turvattu kaikille ja oppilashuollon toimet — ainakin omassa kotikunnassani — on etäopetustilanteessakin luvattu säilyttää ja tarjota kaikille tarvitseville joko etänä tai tarvittaessa myös henkilökohtaisten tapaamisten muodossa. Kunnan nuorisotoimet ovat myös käynnistäneet netin kautta tsättipalveluita, joiden puoleen nuoret voivat huoliensa kanssa kääntyä. Näistä toivon riittävää tiedotusta.

Olen kiitollinen kuullessani hienoja esimerkkejä toimivasta etäopetuksesta, opettajan, oppilaiden ja perheiden yhteistyöstä, toimivasta etäyhteydestä, jossa opettaja on yhteydessä oppilaisiinsa säännöllisesti, päivittäin. Toivon, että tällainen mahdollisuus on tasavertaisesti tarjolla kaikille niin laitteiden, jotka täällä mainittiin, kuin opettajien osaamisen puolesta. Sitä on tietysti vaikea nopeasti kehittää, mutta oppeja ja kokemuksia voidaan jakaa.

Kouluruokailujen järjestämisestä on myös hyviä kokemuksia. Monessa kunnassa jaetaan eväitä esimerkiksi ulkona heille, jotka haluavat, eli turvallisia tapoja järjestää on olemassa. Toivottavasti näistä myös kerätään kokemusta ja saadaan suositukset kaikille kunnille.

Olemme yhdessä ottaneet vastuun haastavassa tilanteessa. Toivon voimia niin perheille, opettajille kuin myös ministerille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vielä edustaja Ovaska.

17.28 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Varmaan aivan aluksi on syytä kiittää opetusministeriä siitä, miten on toimittu nyt, kun näitä uutisia on tullut ja mitä tulee näihin ykkös—kolmosiin ja muuta, koska välillä viime perjantaina, kun sitä uutisointiakin seurasi, niin tuntui, että osaltaan... — no, oli tiettyjä poliittisia toimijoita, ei ehkä tässä salissa, mutta muualla, jotka halusivat ohjata sitä keskustelua vielä väärään suuntaan ja oikeastaan syyllistääkin hallitusta ja eduskuntaa. Mutta ne käytännön toimet, mitä nyt on perheissä tehty ja kunnissa tehty, osoittavat sen, että on menty se maalaisjärki edellä ja ajateltu sitä terveyttä ennen kaikkea ja menty sinne kouluun silloin siinä tilanteessa, kun on ollut sitten pakko tai ei ole hoitoa tai muuta onnistuttu järjestämään. Eli kiitos myös siitä ministerille, aktiivisesta esiintymisestä tuolla sosiaalisen mediankin puolella.

Se hyvä puolihan meillä on toisaalta, että meillä on rakennettu tämä järjestelmä kuitenkin hyvin joustavaksi ja paikalliseksi. Meillä vedotaan opetuksen järjestäjiin, kuntiin, jotka niitä ratkaisuja tulevat tekemään itsenäisesti. Toki on tärkeää, että meillä on ohjeistus Opetushallituksesta tai ministeriöstä selvillä, mutta kuitenkin meillä koko tämä järjestelmä on aina ollut niin, että kunnat toimivat ja siellä myöskin tunnetaan ne erilaiset koulut, erilaiset tavat toimia ja haetaan siellä ratkaisuja, jotka olisivat sitten käytännön kannalta kaikista järkevintä, ja näinhän sen pitää olla. Se tietysti vain vaatii sen, että ohjeistus on kunnossa ja yleensä myös, että se ohjeistus tulee tarpeeksi ajoissa.

Haluan myös, arvoisa puhemies, kiittää ennen kaikkea Suomen opettajia. Täytyy sanoa, että he ovat nyt aikamoisen urakan edessä. Tiedän näin omasta kokemuksestani, olen opettaja koulutukseltani, että ei itseäni, eikä kovin montaa kollegaa silloin yhdessä vaiheessa kiinnostanut opetella uusia järjestelmiä ja tapoja käyttää näitä laitteita. Viikko sitten tapasin vanhoja kollegoitani, jotka sanoivat, että nyt on ollut pakko opetella järjestelmät ja al-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

kaa tehdä ja tuottaa sitä oppisisältöä myös sitä kautta. Se on ollut tietyllä tapaa pakko, mutta se on ollut hyvä asia. Ehkä tämä myös opettaa sitä, että voitaisiin kehittää entistä enemmän myös jonain päivänä sitten opetus- ja kulttuuriministeriön piirissäkin ja opetushallituksen piirissä erilaisia tapoja opettaa ja oppia. Kyllä opettajat nyt näinä päivinä aikamoiisiin suorituksiin venyvät ja heille siitä suuri kiitos ja myöskin arvostuksen osoitus.

Kysymys — varmaan tästä on jo vähän täällä keskusteltu — on tietysti nämä vastuut ja velvollisuudet: eli se, että eihän voi olla niin, että kunta opetuksen järjestäjänä kantaa kaiken vastuun näistä oppilaista myös siinä tapauksessa, kun he ovat koulussa etäopetuksessa, eli se, mitä kotona tapahtuu, tapaturmia tai muuta, että se olisi kaikki kuntien vastuulla, tai mikä vakuutus sen korvaa, tietysti on omat tapaturmavakuutukset ja muuta, mutta miten vakuutusyhtiöt suhtautuvat esimerkiksi tällaiseen tilanteeseen. Me olemme siis täysin uudessa tilanteessa, ei tällaista ole ollut, mutta tulee vain itse kuntapäätäjänä mieleen, että miten sitten siellä näihin asioihin suhtaudutaan ja pystytään viemään sitten asioita eteenpäin. Myös täältä suunnalta erityinen kiitos ja tsemppi opetusministerille tässä ennennäkemättömässä, ennalta-arvaamattomassa tehtävässä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tätä asiakohtaa varten tässä vaiheessa varattu tunti alkaa olla nyt täynnä, ja loppuaika menee ministeri Anderssonille. — Olkaa hyvä.

17.32 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Myös omalta osaltani erittäin suuret ja lämpimät kiitokset kaikille edustajille hyvästä keskustelusta, aiheellisista huomioista ja hyvistä kysymyksistä, ja ehkä liittyen tähän viestiin suomalaisille vanhemmille ja huoltajille: siinä me olemme kaikki vastuussa, ja minusta on ollut hienoa myöskin, että näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa suomalaiset päättäjät ovat tehneet yhteistyötä siinä, että saadaan se viesti tästä etäopetuksen ensisijaisuudesta kaikkiin koteihin perille.

Muutama käytännön kysymys, jotka tässä nousivat esille liittyen muun muassa oppilashuoltoon ja kouluruokailuun: Tämän asetuksen osalta meidän käyttämä muotoilu on se, että se pitää järjestää siinä laajuudessa kuin on mahdollista toteuttaa, ja se muotoilu jättää kyllä kunnille harkintavaltaa sen suhteen. Meillä on paljon kuntia, jotka ovat sitten... tässä mainittiin yhtenä esimerkkinä Vantaa, missä se on rajattu lastensuojeluasiakkuuksiin, ja Lappeenrannassa on tarvepohjaisesti kartoitettu tilannetta. Oppilashuollon osalta sama asia. Eli kyllä se mahdollistaa edelleen sen, että pidetään palvelut pystyssä ja ehkä etä- tai puhelinneuvonnankin kautta pystytään järjestämään oppilashuoltoa, myöskin muutoin kuin kasvotusten tapahtuvien tapaamisten kautta, vaikka sekin on THL:n ohjeistusten mukaan mahdollista, mikäli vain pidetään kiinni näistä hygieniapolisäännöistä. Mutta erityisesti kouluruuan osalta olen itse painottanut sitä, että totta kai siinäkin järjestämisessä pitäisi nyt huomioida se, mitä me pyrimme tekemään näillä poikkeuksellisen rajoittavilla toimilla myöskin opetussektorin puolella, eli näiden lähikontaktien vähentäminen, että se ei saa unohtua myöskään silloin, kun kunnissa sitten tehdään järjestelyjä ehkä eritoten tämän kouluruuan suhteen.

Olemme myöskin käyneet alustavia keskusteluja siitä, onko lisämäärärahatarpeita liittyen esimerkiksi näihin etäopetuslaitteisiin, mutta ainakin tässä vaiheessa näyttää siltä, että aika monet kunnat ovat itse asiassa panostaneet jo aikaisemmin paljon näihin digitaalisiin oppimisympäristöihin, oppimateriaaleihin ja laitteisiin, mutta tämänkaltaista kartoitusta on meneillään ja tekeillä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

Ehkä yleisesti voi vielä sen huomion nostaa esille, kun tässä monet ovat kiittäneet opetusalan ammattilaisia, että kyllä minun mielestäni suomalainen koulutusjärjestelmä tässä täysin poikkeuksellisessa tilanteessa todellakin on osoittanut oman vahvuutensa, eli meidän varhaiskasvatuksen ammattilaiset, opettajat, rehtorit, sivistystoimen työntekijät käytännössä päivässä onnistuivat siirtymään poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin, etäopetukseen — ja jopa peruskoululaisten osalta, miltä osin meidän lainsäädäntö ei kunnolla tunne tätä etäopetuksen käsitettä, vaan on sen sijaan puhuttu poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä. Eli todellakin itsekin haluan kiittää kaikkia niitä suomalaisia, jotka ovat tehneet kovaa työtä tämän mahdollistamiseksi ja jotka joutuvat kyllä tulevienkin viikkojen aikana aikamoisiin suorituksiin, jotta saadaan tätä ylläpidettyä.

Kuten tässä on monissa puheenvuoroissa tuotu esille, ongelmatontahan tämä ei suinkaan ole millään tavalla, mitä tulee esimerkiksi oppimiseroihin, mitä tulee perheiden tilanteisiin, opettajien jaksamiseen. Tiedetään, että on haastavampaa tukea tuen tarpeessa olevia oppilaita tällaisessa tilanteessa: vaikka erityisen tuen päätöksen ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat voivat saada lähiopetusta omasta koulustaan, niin meillä on kuitenkin iso joukko muita oppilaita, joiden kohdalla emme nyt pysty samalla tavalla takaamaan oppimisen tukea kuin normaalitilanteessa koulussa, ja tiedetään myöskin, että perheiden tilanteet vaihtelevat paljon. Kun tässä todettiin, että 1.—3-luokkalaisten määrä ei nyt tässä vaiheessa ole kasvanut, vaikka tätä linjausta jouduttiin tarkentamaan, niin me toki tulemme nyt seuraamaan tätä koko ajan Opetushallituksen ja aluehallintovirastojen kautta, jotta meillä on kokonais käsitys siitä, kuinka iso määrä oppilaita meillä Suomessa on lähiopetuksessa.

Mutta kuten monet edustajat ovat todenneet, niin mitä pidemmälle tässä mennään, sitä haastavampi tästä tilanteesta valitettavasti tulee, ja se näkyy sitten vanhempien jaksamisessa, se näkyy perheiden toimeentuloon liittyvien ongelmien lisääntymisessä ja näkyy varmasti myöskin siinä, että silloin nämä opetukseenkin liittyvät järjestelyt tulevat yhä haastavammiksi ylläpitää. Siksi me tarvitsemme nyt kyllä paljon panostuksia, paljon yhteistyötä niin opetuksen järjestäjien kuin Opetushallituksen kanssa siinä, että saadaan tämä tilanne hoidettua mahdollisimman hyvin suomalaisten nuorten ja meidän laadukkaan opetuksen näkökulmasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä samassa täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.38.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.31.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4. käsittelyä. Keskustelu jatkuu.

20.31 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tosiaan me käsittelemme nyt valtioneuvoston uutta asetusta varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvolli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

suutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta. Tämähän oli meillä sivistysvaliokunnassa viime viikolla, ja teimme siitä lausunnon. Sen jälkeen sitten perustuslakivaliokunta vielä lähetti tämän valtioneuvostolle, ja nyt olemme saaneet tämän uuden asetuksen sitten tänne. Huomenna käsittelemme sitten sitä mietintöä, minkä perustuslakivaliokunta antaa. Mutta totean valiokunnan esityksenä ja lausuntona, että me korostamme, että opetuksen järjestäjällä on velvollisuus tiedottaa mahdollisimman pian kaikille oppilaille ja huoltajille, mitkä koulun ja oppilaitoksen palvelut, mukaan lukien opiskeluhuollon palvelut, valtioneuvoston asetuksen voimassaoloaikana on mahdollista toteuttaa ja miten niitä tarvitsevien pitää toimia niitä saadakseen.

Onhan se todella hienoa, että toisaalta saatiin nopeasti tämä etäopetus käyntiin. Pitää kuitenkin muistaa, että oppivelvollisuus jää ja etäopetuksesta pitää nimenomaan huolehtia. Mutta kiitos kaikille, opetustoimen henkilöstölle ja varhaiskasvatushenkilöstölle ja opettajille ja muulle henkilöstölle, että hyvin on päästy käyntiin. Paljon tietysti on pitänyt joustaa, ja paljon on vielä kehittämistä, mutta haluamme valiokuntana lähettää sinne viestin, että hyvin on päästy käyntiin.

Haluan muistuttaa siitä, että esimerkiksi kouluruokailu ja oppilashuolto ovat sellaisia asioita, joihin sitten huomenna vielä paneudumme. Se tuli esille, kun viime viikolla tätä lausuntoa teimme. Me valiokunnassa pidämme erittäin tärkeänä, että eri viranomaiset yhteensovittavat antamansa määräykset ja ohjeet siten, että niistä välittyy selkeä ja yksiselitteinen kuva kansalaisille ymmärrettävällä tavalla. Meillä on Suomessa paljon maahanmuuttajia. On tärkeää, että kaikki saavat tiedon ymmärrettävällä tavalla. Opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Opetushallitukselle lankeaa erityinen vastuu poikkeussäännösten mahdollisimman yhdenmukaisen ja lasten ja oppilaiden ja opiskelijoiden oikeusturvan näkökohdat huomioon ottavan selkeän ohjeistuksen aikaansaamiseksi eri järjestäjätahoille.

Sivistysvaliokunta korostaa, että nyt päätetyn poikkeustilan aikana ja sen mahdollisesti pitkittyessä asianomaisten viranomaisten on huolellisesti seurattava ja arvioitava nyt ehdotettujen palveluja rajoittavien päätösten vaikutuksia erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin. Valiokuntahan painottaa myös, että lapsilla ja nuorilla on hyvin vaihtelevat mahdollisuudet oppia ja omaksua uusia asioita ilman riittävää lähiopetusta, ja sen tähden pitää myös — jos ja kun etäopetukseen tietysti on se pääsääntö, josta on myös opetusministeri ansiokkaasti kertonut ja sanonut — huolehtia sitten siitä tukiope- tuksesta, niin että se varmasti sitten hoituu tilanteessa, jossa on tällaisia erityistarpeita omaavia oppilaita. Ja myös jatkossa pitää sitten miettiä, miten tulevaisuudessa, jos op- pimispolkua uhkaa ongelmat, ne voidaan poistaa, mutta se on tämän akuutin kriisin jälkeis- tä aikaa.

Valiokunta toteaa tässä lausunnossaan myös, että opetuksen ja muun toiminnan toteut- taminen poikkeusoloissa vaatii paljon lapsilta, nuorilta ja opettajilta, muulta henkilökun- nalta sekä toimintojen järjestäjiltä. Poikkeavat järjestelyt vaativat joustavuutta eri osapuol- lilta. On tärkeää, että rajoituksia tulkitaan sallivasti lapsen ja nuoren oikeudet huomioiden. Valiokunta pitää myös välttämättömänä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät varautu- vat normaalitilanteeseen palautumiseen huolella ja suunnitelmallisesti. On tärkeää huoleh- tia siitä, että oppilaat ja opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen, jotta opiskelu jatkuu mahdol- lisimman hyvin tässä poikkeusaikana mutta myös sen jälkeen. On myös tärkeää, että ase- tuksen piiriin kuuluvat toiminnan järjestäjät saavat riittävästi ohjeistusta päätöksentekome- nettelyä varten. Tämä koskee sekä toiminnan rajoittamista koskevaa yleistä päätöksente- koa että yksilöä koskevia päätöksiä mahdollisine muutoksenhakuoikeuksineen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

Se, mitä viestiä tuolta kentältä tuli viikonlopun aikana, kertoo, että kyllä siellä jonkin verran sitä epätietoisuutta vielä oli, mutta varmasti tässä alkuvuodesta päästään sitten jo paremmin käyntiin.

Vielä kerran kiitoksia joustavuudesta ja ammattitaitoisesta henkilöstöstä. — Kiitos.

20.36 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Kriisitalanteissa on tärkeä antaa oikeaa tietoa ja selkeitä ohjeita. Ohjeiden osalta tässä etäopetusasiassa ei ole täysin onnistuttu, ja kunnat ja perheet ovat joutuneet tekemään ratkaisujaan epätietoisuuden vallassa. Ohjeistuksen vaihtelevuus on ollut valitettavaa, ja koska viesti linjanmuutoksesta lähti osin epäselvänä kentälle, koronaviruksen leviämisen kannalta riskinä oli, että lapset olisivat laajemminkin palanneet koulunpenkille. Onneksi näin ei käynyt.

Täällä on hyvin tänään päivällä puhuttu lasten oikeudesta oppimiseen. Nyt kuitenkin poikkeuksellisen terveysuhan edessä sen turvaamiseen on löydettävä ensisijaisesti muut keinot kuin lähiopetus. On totta, että osalle lapsista ja nuorista, varsinkin pienemmille lapsille, etäopetus voi olla haastavaa. Siksi oppilaiden ja opettajien riittävän tuen saamiseen tässä hankalassa tilanteessa on kiinnitettävä erityistä huomiota. Oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden jatkuminen on tässäkin tilanteessa kyettävä turvaamaan. Lisäksi tukiope- tuksen järjestämiseen ja muihin tukitoimiin on varauduttava panostamaan vielä pitkään tämän nyt päällä olevan kriisin jälkeenkin.

Yksittäisenä kysymyksenä haluan kiinnittää huomiota kouluruokailuun. Sen järjestäminen oli aiemman päätöksen mukaan vapaaehtoista, mutta tarkempia ohjeita ei tullut, ja nyt näemme tällä hetkellä sen tilanteen Suomen kunnissa, että meillä on hyvin vaihtelevia tul- kintoja tästä tehty ja erilaisin oikeuksin ihmiset kouluruokaa saavat. Monelle lapselle ja nuorelle kouluruoka on kuitenkin päivän ainoa lämmin ateria. Tämä huoli koskee erityi- sesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia lapsia ja nuoria ja sellaisia perheitä, joi- den toimeentulo on tiukalla. Jotta nämä lapset ja nuoret eivät jää vaille kunnon ruokaa, niin kouluruoan tulisi onnistua sitä tarvitseville niin organisoituna, että riski koronaviruksen le- viämiseen ei kasva. Kunnissa on jo kehitetty tähän erilaisia malleja eväspusseista alkaen, ja uskon, että sieltä löytyy varmasti hyviä, levitettäviä ratkaisumalleja. Mutta tämä on asia, johon toivon, että vielä pysähdytään koko maan ja lasten yhdenvertaisuuden nimissä.

Mitä kuluneen viikon vaihtuneista ohjeistuksista sitten voidaan oppia jatkoa varten: En- sinnäkin kunnat tarvitsevat selkeät linjaukset palveluiden järjestämiseksi tällaisessa tilan- teessa ja myöskin taloudellista tukea tässä haastavassa tilanteessa. Hallituksen on tehtävä päätökset, jotka ohjaavat kuntia. Ja toisaalta, mitä voidaan oppia sitten ihmisten tasolla: ih- miset tarvitsevat selkeää pääviestiä. Tiedän, että monessa perheessä on mietitty nyt viikon- loppunakin niitä valintoja, että laittaako lapsen kouluun vai eikö laita, jos on kyseessä pie- ni lapsi. On tärkeää, että kaikki lapset, jotka suinkin vaan voivat, opiskelevat edelleen ko- toa käsin. Se on tässä koronaviruksen tilanteessa ja epidemian ehkäisemisessä, siitä näkö- kulmasta, tärkeää. On tärkeää välttää kaikkia ylimääräisiä kontakteja, ja tiedämme, että kouluelämässä niitä tapahtuu paljon. Tämä suojaa niin opettajia kuin perheitäkin. Ja tarvit- tava tuki, oli kyse sitten oppimisen tuesta, psykososiaalisesta tuesta tai kouluruoasta, on vaan saatava tukemaan tätä etäopetusta.

Lopuksi vielä haluan lausua lämpimän kiitoksen opettajille, rehtoreille ja kaikille kou- lujen henkilökuntaan kuuluville. Te olette tehneet vaikeassa tilanteessa upeaa työtä ja ot- taneet viikossa digitaalisessa pedagogiikassa todellisen, ilmiömäisen loikan. Kun olen seu- rannut tätä loikkaa ja tätä etäopetuksen kehitystä omien lasteni kautta, niin voin sanoa, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

olen kyllä todella ylpeä suomalaisesta koulusta jälleen kerran ja tässä kriittisessäkin tilanteessa. — Kiitos.

20.39 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä varhaiskasvatusta, koulutusta ja opetusta koskeva muutoslakiesitys koskien tätä meidän tilannetta ja valmiuslakeja on äärimmäisen perusteltu ja kiitettävän nopeasti valmisteltu. Siitä kiitos opetusministerille ja -ministeriön henkilökunnalle. Erinomaista venymistä koko hallitukselta.

Mihin kiinnitän huomiota, on se, että kyllä täytyy ihailla sitä opettajien ja yleensä sitä työtä tekevien ihmisten venymiskykyä. Juuri luin tuosta Pohjois-Karjalan maakunnan päälehdessä Karjalaisesta, miten siellä Heinävaaran koululla on opettaja järjestänyt niinkin fiksusti sen koulutuksen, että siellä opettaja järjestää oppilaille aamulla tällaisen videon välityksellä tapahtuvan konferenssin, jossa oppilaiden kanssa käydään läpi, mitä tänäpänä tehdään. Sitten nettiyhteyden välityksellä oppilaat saavat tehtävät. Liikuntaakin on järjestetty, ja on kuulemma ihan kuvattu sitä, miten oppilaat suorittavat kotona esimerkiksi erilaisia venyttelyjä urheiluvoitoksen jälkeen. Eli tämä kuvaa sitä, että digimaailma mahdollistaa lähes melkein mitä vain. Opettaja valvoo sitä, ja sitten kun annetaan koti tehtävät, niin sitten ne palautuvat netin välityksellä opettajan tarkistettavaksi, ja sitten saa myös palautteen, miten tehtävä meni.

Tästä kaikesta hienosta toiminnasta ensinnäkin iso kiitos kuuluu näille opettajille ja kaikille siihen osallistujille: järjestäjille ja vanhemmille tietenkin, ja ahkerille oppilaille ennen kaikkea, että he ovat täysin mukana siinä. Muun muassa videokonferenssi aamulla alkaa tietysti aivan normaalina kouluaikana, silloin ei vedetä lonkkaa, vaan ollaan jo aamulla aktiivisesti mukana opetustyössä, joka tapahtuu viestintävälineiden avulla.

Mutta se, mikä tässä maassa vielä puuttuu — mielestäni olen puhunut siitä kymmeniä kertoja, ja edelleen mainitsen sen — on nopeat valokuituyhteydet koko maahan. Ajatelkaapa nyt, jos jonain päivänä tulee isompia ongelmia. On totta, että jos koko viestintäliikenne meillä romahtaa, niin silloin ei tietenkään mikään viesti kulje, mutta normaaliolosuhteissa nämä nopeat viestintäyhteydet, valokuituyhteydet ovat korvaamattoman arvokkaita, koska ne varmistavat yhteiskunnan toimivuuden myös kriisiolosuhteissa paljon, paljon paremmin. Terveystieteiden kannalta se on aivan välttämätön, yritysten kannalta yhtä lailla välttämätön. Kaikkien ihmisten kannalta välttämätön fasilitaatti, joka pitää laittaa kuntoon, ja 99,9-prosenttisesti kaikki on kiinni tästä talosta.

Saisimmeko me vihdoin ja viimein tähän taloon syntymään sellaisen täydellisen yhteisymmärryksen, että käytettäisiin reilummin näitä rakennerahastoja, mitä EU meille tarjoaa, näiden valokuituyhteyksien rakentamiseen? Olen tästä pitkään puhunut, jo monen eduskuntakauden aikana, ja aina löytyy joku este. Siellä on joku investointisuoja tai joku tällainen keinotekoinen este, joka varmasti on rakennettu ihan keinotekoisesti, ettei sitä vain Suomeen rakennettaisi. Se on selvä asia, että markkinaehtoisesti nämä yhteydet eivät synny. Siinä tarvitaan eduskunnan vahvaa ohjaavaa kättä ja rahamääriä, joita myös EU:sta meille saa. Opetuksenkin kannalta ja tämän parhaillaan käsiteltävän asian kannalta nämä tietoliikenneyhteydet ovat korvaamattoman arvokkaita, ja on edelleen ihmeellistä, että tämä asia on vielä edelleenkin kesken tässä maassa. Sanotaanko, että tämä on viimeinen varoitus siitä, että nämä asiat pitää laittaa kuntoon. Toivon, että eduskunta puuttuu tähän lähiaikoina kovalla kädellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

20.43 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä asetuksen muutos on perusteltu, koska aiemmin annettu asetus ei ollut riittävän yksiselitteinen. Minä olen vakuutunut, että kaikki ne perheet, jotka voivat pitää lapsensa kotona kotikoulussa, tekevät nyt niin. Toisaalta yhteiskunnan rattaat on pidettävä pyörimässä niin hyvin kuin mahdollista, ja jos vanhempien työssäkäymisen edellytyksenä on, että pienet koululaiset ovat koulussa opimassa, sen mahdollistaminen on yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeää.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan minäkin osaltani kiittää osaavia ja ammattitaitoisia opettajia, jotka pystyivät todella nopealla aikataululla muuttamaan opetustaan etäopetuksesi ja mahdollistamaan sen, ettei koulunkäynnissä tullut kenenkään kohdalla katkosta. Toki osalle oppilaista etänä opiskelu tuottaa suurta vaikeutta, ja siksi kuntien pitäisi nyt huolehtia, että lapset saavat opetuksen lisäksi myös riittävästi henkilökohtaista tukea oppimisessaan. Koulunkäyntiavustajille, koulupsykologeille, koulukuraattoreille ja myös kulttuurin parissa työskenteleville löytyy kunnissa paljon tärkeää työtä, ja siellä olisikin nyt lomautusten sijasta mietittävä, miten eri ammattilaisten tekemää työtä voidaan siirtää nettiin ja puhelimitse hoidettavaksi. Oppilashuollon tarve ei ole hävinnyt mihinkään, pikemminkin päinvastoin. Monet lapset tarvitsevat sitä nyt entistä enemmän. Esimerkiksi kaikissa perheissä ei ole voimavaroja seurata lasten opiskelua kotona, ja tämän voi esimerkiksi koulunkäyntiavustaja tehdä puhelimen välityksellä.

Toisaalta nyt on jo mietittävä, miten kriisin jälkeen mahdollistetaan kaikkien oppilaiden normaalille oppimispolulle takaisin pääseminen, jos siis tämän kotikoulun aikana opiskelu ei ole sujunut niin hyvin kuin pitäisi. Erityisen haastavassa asemassa ovat esimerkiksi yhdeksänneltä luokalta toiselle asteelle siirtyvät, joiden tulisi nyt keväällä saada peruskoulun päästötodistus.

Toki meillä on muitakin ihmisryhmiä kuin kotikoululaiset, jotka tarvitsevat erityistä tukea ja apua kriisistä selviytymiseen, ja toivonkin kunnissa mietittävän lomautusten sijasta riittävän laaja-alaisesti ja luovasti sitä, miten työntekijät voisivat siirtyä tekemään kriisin aikana näitä tehtäviä.

Arvoisa puhemies! Meillä on paljon lapsia, joiden ainoa lämmin ateria päivässä on ollut kouluateria, ja näiden lasten kohdalla koronaepidemia on erityisen suuri kielteinen vaikutus. Ymmärrän hyvin ja on itsestäänselvää, ettei joukkoruokailuja voida järjestää, mutta toivon, että kunnissa pystyttäisiin selvittämään apua tarvitsevat perheet ja tavalla tai toisella varmistamaan, että lapset saavat kunnon aterian päivittäin. Toteutus vaatii varmasti luovuutta, mutta se on järjestettävissä, jos tahtoa riittää.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Monissa perheissä on nyt todella tiukka tilanne jaksamisen suhteen. Eräs äiti lähetti minulle tänä päivänä viestin, josta luen suoran lainauksen. Se kuuluu näin: ”Meidän perheessä molempien vanhempien työmäärä on työpaikalla lisääntynyt poikkeuksellisen tilanteen takia, eli olemme siellä pidempään kuin aikaisemmin. Joudumme tekemään ylitöitä, ja kotona on päiväkotikäinen ja kaksi koululaista, joista toisella on oppimisen haasteita. He ovat sen verran isoja, etteivät voi mennä enää kouluun. Tätä kokonaisuutta on kyllä tosi vaikea hoitaa. Meidän vanhempien työpäivät kestävät aamusta iltaan, mutta alakoululaiset, ainakin jos on oppimisen haasteita, selvästi tarvitsevat aikuisen kokoaikaisen tuen etäopiskeluun. Tämä ei tule olemaan meille helppoa.” Näin erilaisissa tilanteissa perheissä nyt ollaan, ja perheiden psyykkistä tukeakin olisi syytä kunnissa nyt kehittää.

Ilokseni huomasin tänään, että Lastensuojelun Keskusliitto on laatinut vanhemmille huoltajan selviytymisoppaan koronaviruskaranteeniin ja kotiopetukseen. Tämä löytyy ne-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

tistä tällä nimellä. Minä suosittelen lämpimästi siihen tutustumaan ja jakamaan tätä linkkiä eteenpäin, koska siellä oli todella hyviä ohjeita ja vinkkejä tähän hankalaan tilanteeseen siellä perheessä. Tässä yhteydessä kiitän myös Lastensuojelun Keskusliittoa nopeasta reagoimisesta vanhempien avun ja tuen tarpeeseen.

20.47 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä varasin tämän puheenvuoron siinä vaiheessa, kun ministeri oli täällä vielä paikalla. Olisin kysynyt häneltä siitä, mikä määrä lapsista on peruskoulussa tällä hetkellä lähiopetuksen piirissä, kun lähtökohtana on, että me olemme etäopetuksessa. Ymmärsin, että ministeri aikaisemmin jo korosti, että vaikka tämä uusi asetusesitys, asetuksen korjaus, tehdään tässä valmiuslakeihin liittyen, niin peruslähtökohta kuitenkin edelleen on tämä etäopetus.

Se on selvä, kuten juuri edellisessä puheenvuorossa me kuulumme edustaja Mäkisalo-Ropposen puolelta jo sen, että tämä asetus on siitä, että kriittisimpien alojen ammatinharjoittajien lapsille, pienimmille lapsille, täytyy varmistaa se lähikoulu ja kouluopetus, niin se oli vähän epäselvä, ja on luontevampaa niin, että me itse asiassa haluamme varmistaa sen kaikille niille pienille lapsille, joille on välttämätöntä käydä koulua lähiopetuksen muodossa.

Tämän tilanteen tunnistan hyvin tuolta Vantaalta. Meidän esikaupunkialueella on paljon haavoittuvia perheitä, joiden pohjalta pystyy kyllä hyvin arvioimaan sen tilanteen — muun muassa tähän kouluruokailuun on täällä viitattu — että näille kaikkein pienimmille lapsille on mahdotonta itse asiassa kuvitella, että se opetus järjestyisi kunnolla etäopetuksen piirissä, koska perheolot ovat siinä mielessä hankalat. Ja siinä suhteessa on hyvin tärkeää, että tässä myöskin tämä näkökulma on mukana ja että tämä asetuksen korjaus, joka tässä nyt tehdään, on järkevä.

20.49 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä on monessa puheenvuorossa viitattu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka hyväksyttiin 20. päivä marraskuuta 1989. [Koväänistä puhetta toisen edustajan puhelimesta] — No niin, siellä oli jo lähetys menossa. — Tämä lapsen oikeuksien sopimus antaa vahvan kansainvälisen hyväksynnän sille, että lapsuus on itsessään tärkeä. Kun tässä poikkeustilanteessa perustuslakivaliokuntaan tulee useita asetuksia, jälkitarkastukseen, niin me vertaamme näitä rajoituksia muun muassa perusoikeuksiin ja tähän lasten oikeuksien sopimukseen. Tässä sopimuksessa tavoitteena on lapsen hyvä elämä. Se saa olla myöskin meillä tavoitteena, kun toteutamme vaikkapa sitä etäopetusta kouluissamme.

Nostan täältä sopimuksesta muutamia kohtia, jotka on hyvä ottaa huomioon, kun pohdimme tämän koulujärjestelmän toimivuutta nyt poikkeusoloissa. Nimittäin lapsen oikeudet toteutuvat tai jäävät toteutumatta nimenomaan arjessa. Täällä on seuraavia asioita:

Ketään ei saa syrjiä. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu. Lapsella on oikeus elää vanhempiensa kanssa. — Tuo tietysti toteutuu varsin hyvin tällä hetkellä. — Lapsella on oikeus saada tietoa. Lapsella on oikeus yksityisyyteen ja perhe-elämään. Lapsella on oikeus saada tietoa tiedotusvälineiltä. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta aineistolta. — Kun nyt sitten käytämme digiopetusta, ja tieto on verkossa, niin myöskin tällaista ohjausta lapset tarvitsevat. — Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. — Olemme keskustelleet tänään perheitten ongelmista, jotka voivat kasvaa poikkeavissa oloissa, tarvitaan viranomaisten yhteistyötä. — Vammaisen lapsen erityistar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

peet tulee huomioida, ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä. — Tämä on otettava toteutuksessa huomioon. — Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan. Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Koulutuksen tulee kehittää lapsen kykyjä. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan. Tässä muutamia nostoja.

Kun tällä hetkellä suurin osa lapsista on kotona, sinne tulee huolehtia riittävät laitteet. Jos perheellä ei ole varallisuutta hankkia omaa, niin monet koulut ovatkin lainanneet välineitä kotiin. Opiskelijahuolto, lastensuojelu, niiden tulee toimia myöskin näissä oloissa. Kaikessa tässä tarvitaan opettajien joustavuutta, luovuutta ja yhteistyötä, ja sitä he ovat todella tehneet. — Kiitos heille.

20.53 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Nämä asetukset väliaikaisista rajoituksista ovat totta kai kovin tarpeellisia. Vaikka asetukset muuttuivatkin sinänsä ymmärrettävästä syystä, aiheuttivat ne epäselvyyttä kentällä. Se tietysti kertoo siitä, että olemme poikkeuksellisessa tilanteessa. Ja niin kauan kun ihmiset asioita hoitavat, epätäydellisyydet ovat mahdollisia.

Puhemies! Mitä enemmän tässä aikaa kuluu, niin saatamme olla myöskin tilanteessa, jossa perheissä ja vanhempien taholla alkaa ilmaantua turnausväsymystä, ja sen takia myöskin meidän edustajien ja kaikkien alalla toimivien ihmisten taholta täytyy jaksaa viestiä yksiselitteistä viestiä siitä, että lapsen ja lasten paikka tällä hetkellä on olla kotona, mikäli se suinkin on mahdollista.

Toinen asia ja tärkeä sellainen myöskin on se, että näinä poikkeuksellisin aikoina tavalla tai toisella pystyisimme tukemaan perheiden ja kotien jaksamista näissä tilanteissa, joissa vanhemmat saattavat hoitaa työtään, auttaa lasten kotiopetuksessa, murehtia omaa toimeentuloaan ja ylipäättään perheen tulevaisuutta. Ja realismin nimissä on varmaan mainittava myöskin se, että mikäli nämäkään vallitsevat keinot, mitkä ovat tällä hetkellä käytössä, eivät kauttaaltaan riitä, yhä voimakkaampiin keinoihin täytyy myöskin koulumaailmassa ja opetusmaailmassa varautua.

Nyt, jos koskaan, tarvitsemme näkökulmaa, jossa on syytä kohdistaa kaikki huomio vain ydinasioihin ja jättää koko muu hälinä taustalle. On selvä asia, että kunnat, opetuksen järjestäjät, koulut kaipaavat yksiselitteistä ohjeistusta, mutta täytyy myöskin sallia paikalliset joustot, paikalliset olosuhteet. Usein siellä ruohonjuuritasolla on suurin ja ylin ymmärrys siitä, miten näistä poikkeuksellisista ajoista selvitään.

20.56 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa herra puhemies! Minulla on ollut viime viikon ajan tilaisuus seurata vierestä etäopiskelun alkua kolmessa eri koulussa ja kolmella eri kouluasteella. Kaikki kunnia opettajakunnalle, joka on joutunut improvisoimaan hyvin lyhyellä varoitusajalla. Opetuskäytännöt ovat toki varsin kirjavia, mutta ne ehkä ja toivottavasti yhtenäistyvät ajan kanssa.

Etäopiskelu sopii oppilaille, jotka kykenevät itsenäiseen, kurinalaiseen työhön ja joiden vanhemmat pystyvät tukemaan lapsiaan opinnoissa ja arjen hallinnassa. Kaikilla lapsilla tilanne ei valitettavasti ole näin hyvä. Oppimiserot alueiden välillä, tyttöjen ja poikien välillä, suomalaisten lasten ja maahanmuuttajataustaisten lasten välillä ovat erittäin suuria ja nimenomaan tässä viimeisessä ryhmässä OECD-maiden suurimpia. On huomattava riski, että lennosta käynnistetty etäopetus etenkin pitkään jatkuessaan kasvattaa näitä kuiluja entisestään. Kukaan meistä ei tiedä, miten kauan tämä tilanne jatkuu, todennäköisesti useita kuukausia joka tapauksessa. On mielestäni utopiaa kuvitella, että kriisin jälkeen löytyisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

oppilashuoltoon ja tukiopetukseen niin paljon lisäresursseja, että koulusulun aiheuttamat vahingot saataisiin korjattua.

Koulujen sulkeminen on epidemian hallinnan kannalta ehdottomasti ainoa oikea ratkaisu. Sen aiheuttamia ongelmia nyt ja etenkin tulevaisuudessa ei kuitenkaan pidä vähätellä. Mitään patenttiratkaisua minulla itselläni ei niihin ongelmiin ole, mutta olisi syytä harkita esimerkiksi lukukauden keskeyttämistä ja lasten panemista lomalle nyt ja lukukauden jatkamista kesällä, jos tilanne sen sallii. Näin voitaisiin toimia ainakin nuorempien kuin 9.-luokkalaisten kohdalla, jolloin varhennettu loma ei vaikuttaisi peruskoulun päättämiseen ja toiselle asteelle siirtymiseen.

Arvoisa puhemies! Korostan, että ongelma ei ole etäopetuksen ja opettajien työn laadussa. Ongelma on lasten erilaisissa valmiuksissa ja etenkin perheiden erilaisissa valmiuksissa suoriutua tästä tilanteesta.

Käytän tilaisuuden hyväkseni ja kiitän omien lasteni opettajia ja kaikkia muitakin suomalaisia opettajia venymisestä tässä erikoisessa tilanteessa.

20.59 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Koulut toimivat nyt todellakin erikoisessa tilanteessa, ja jos ollaan rehellisiä, niin koulujen ja kuntien välillä on tällä hetkellä käytössä hyvin erilaisia käytänteitä. Näin se vain on.

Tällaisessa tilanteessa korostuvat viranomaisten selkeät ohjeet ja määräykset, ja sen verran täytyy todeta siihen viime perjantai-iltapäivän episodiin, että kyllähän siitä nyt toivon mukaan oppirahat maksettiin. Perjantai-iltapäivällä kello 15 koulut saavat uusia tietoja, miten tässä koulua pitäisi maanantaina viedä eteenpäin — totta kai siinä on paljonkin parantamisen varaa. Mutta joka tapauksessa selkeät ohjeet ovat a ja o. Tämä koskee sekä ministeriötä, Opetushallitusta että kuntien kouluviranomaisia. Sanon tämän entisenä koulutoimenjohtajana, miten näitä asioita pitää ajatella, nimittäin eri puolilla Suomea on sellaisia tilanteita, että rehtoreilta ja opettajilta vaaditaan nyt oikeastaan enemmän kuin pelkästään se, mikä heille kuuluu, eli sen oman opetustyön tekeminen. Meillä on sitä varten viranomaiset, jotka päättävät koulun pyörittämiseen liittyvistä linjanvedoista. Opettajat opettavat, rehtorit rakentavat sitä koulun opetusta tässä poikkeustilanteessa. Eli summa summarum: kaikilla aloilla vaaditaan kriisi johtajuutta, koulupuolella myös.

Mutta, arvoisa puhemies, sen myös totean, että kun tässä esitetään huolestuneisuutta, että mitenkä nuoret siellä etäopetuksessa pärjäävät, niin sanon myös sen, että nuoret ovat hyviä sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin, sekä nuoret että lapset, ja olen vakuuttunut siitä, että tämä etäopetustilanne voidaan hoitaa kohtuullisen tyylikkäästi. Siihen tarvitaan vanhempia mukaan siltä osin, että kontrolli siellä kotona pelaa ja toimii, että siellä tehdään niitä asioita, mitä koulu vaatii. Ja tässä tehdään nyt todellakin tällainen superdigiloikka muutamassa päivässä — jos ajatellaan positiivisesti, niin ehkä siitä on tulevaisuutta varten jotain hyötyä.

Jatkan hieman siitä, mitä edustaja Halla-aho äskeisessä puheenvuorossaan toi esille. Itse sillä opetusalan kokemuksella sanon, että ehkä kuukausi, puolitoista voidaan mennä eteenpäin näillä metodeilla ja särkymää ei tule sitten enempää, mutta kyllä kriisin pitkittyessä tulee myös opetusministeriön arvioida hyvin kriittisesti ja ratkaista isoja asioita: Pitääkö lukukautta jatkaa mahdollisesti kesäkuulla — sinne voidaan ilmeisesti muutama päivä laittaa lisää aika vähäisilläkin lainsäädäntömuutoksilla — vai pitääkö jossain vaiheessa todellakin päättää, että lukukausi on nyt tässä? Se voi tulla meidän eteen hyvinkin nopeasti, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

sitten täytyy miettiä, että kun elämä jatkuu ja koulu jatkuu, mitenkä sitten syksyllä mennään eteenpäin. Mutta jossain vaiheessa pitää myös osata tällä puolella viheltää peli poikki.

Mutta tässä lopuksi vielä totean, kun tässä on kiitelty opettajia ja koulujen toimijoita, että onhan tämä ollut mahtava rutistus muutamassa päivässä, ja suomalaiset oppilaat ovat hyvässä huomassa, kun suomalaiset opettajat ja opetusalan henkilöstö antavat heille opetusta nyt muuttuneessa tilanteessa. Haluan myös esittää tässä kiitoksen siitä työstä, mitä on tähän asti tehty ja kevään mittaan tehdään jatkossakin.

21.03 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Viime viikko tosiaan haastoi meidät perheissä. Koska meillä peruskoululaisia on melkein 600 000, niin hyvin erilaisia tilanteita oli siellä etäopetuksen ja etätöiden ja erilaisten etätukien toiminnoissa. Vanhemmilta tuli kyllä puolessavälissä viikkoa huolestuneita puheluita. Moni oli huolissaan omasta jaksamisestaan, mutta yllättävän moni oli huolissaan myös siitä, onko kaikilla mahdollisuus lämpimään ateriaan ja onko kaikilla mahdollisuus saada siihen etäopetukseen tukea omilta vanhemmilta ja minkälainen se perhetilanne hyvin erilaisten toimeentulovaikeuksien ja muiden, päihde-, väkivaltavaikeuksienkin osalta on.

Meidän perusopetuslaissa on kuitenkin se, että meidän tehtävä ja kunnan järjestämisvastuulla on taata kaikissa tilanteissa lapselle oikeus oppimiseen turvallisessa ympäristössä. Nyt kun se turvallinen ympäristö siihen etäopetukseen on siellä kodin sisällä, niin se myöskin haastaa erilaiset tukitoimet, on se sitten koulukuraattoreitten tai muiden osalta. Joissakin tilanteissa ne toimivat todella hyvin, mutta meidän on myös tunnistettava ja tunnustettava, että sillä ei pysty kaikkea sitä, mitä koulun seinien sisällä on pystynyt järjestämään, samalla tavalla järjestämään.

Kiitos tietenkin kuuluu opettajille ja rehtoreille ja koulun henkilökunnalle, miten nopeasti — oikeastaan käytännössä yhden päivän varoajalla — tähän etäopetukseen siirryttiin. Perjantaina tuli sitten huolestuneita viestejä. Me varmaan kaikki saimme niitä viestejä, että olemme tehneet toista viikkoa töitä etäopetuksen osalta, ja nyt sitten se perjantainen linjaus tavallaan avata lähiopetus kaikille ykkös—kolmasluokkalaisille ja erityisen tuen oppilaille oli monille koulun opettajille hyvin pelottava, ja onneksi sitä sitten myöskin tarkennettiin.

Eli, arvoisa puhemies, kunnat kaipaavat selkeitä linjauksia. Jos ajatellaan, että meillä on tosiaan peruskoululaisia vajaa 600 000 — se porukka on valtava — ja vaikka nyt eletään tietenkin niin, että pystytään tämä viheliäs virusepidemia mahdollisimman pienille alueille taltuttamaan, niin meillä ei ole varaa siihen, että tulevina viikkoina meidän lapset ja nuoret eivät oppisi, ja meillä ei ole varaa ainakaan siihen, että joku kokisi, että hänet syrjäytettäisiin vahvemmin yhteiskunnasta ja koulumaailmasta sen takia, että me joudumme tekemään todella rajuja toimenpiteitä koulumaailmassakin.

Ja vaikka nyt etenemme näin ainakin sinne pääsiäiseen asti, niin koen, että on meidän tärkeää seurata ja toivottavasti hallitus seuraa ja arvioi viikko viikolta ja päivä päivältä, että pystytään varautumaan myös siihen pääsiäisen jälkeiseen aikaan riippumatta siitä, jatkuuko etäopetus vai siirrytäänkö lähiopetukseen, pidennetäänkö lukukautta vai jatketaan, keskeytetäänkö, lopetetaan. Olisi myöskin tärkeää, että ne arviot, mitä tässä tulevina viikkoina tämän suhteen tehdään, olisivat näkyvissä täällä eduskunnassakin päätöksenteon perusteina. Perusopetuslaki antaa tällä hetkellä mahdollisuuden lukukauden pidentämiseen vain kuudella vuorokaudella, ja sen tietenkin kaikki ymmärtävät, että se on liian vähän.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

Arvoisa puhemies! Tässä tämä.

21.07 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Ensimmäiseksi kiitokset hallitukselle tämän asetuksen antamisesta ja sen muuttamisesta. Ymmärrän hyvin, että tämä piti nyt antaa, koska se kriittisten alojen listaaminen yksiselitteisesti kävi mahdottomaksi. Ymmärrän kyllä, minkälaista haittaa tämä on kunnissa ja opettajille nyt aiheuttanut, mutta haluan korostaa sitä, että se on varmaan viimeinen niistä meidän huolistamme, joita meillä tässä vakavassa kriisissä nyt on, että tämän asian kanssa hivenen jouduttiin niin sanotusti vevaamaan.

Haluan myös korostaa kaikille sitä, että niin helpolta kuin se kuulostaisikin, valtio ei yksiselitteisesti voi sanella kansalaisille aivan kaikkea, vaan meillä myös jokaisella on vastuu omasta terveydestämme, lähimmäistemme terveydestä, ja meidän täytyy sitä vastuuta myös käyttää, kuten nyt näyttää, että on käynyt: vaikka annettiin lupa 1.—3.-luokkalaisille tulla sinne kouluun, mikäli vanhemmat näin katsovat, niin oppilasmäärät ovat kuitenkin pudonneet merkittävästi, aivan kuten kuuluikin.

Haluan myös tässä vielä ilmaista, että edustaja Halla-ahon esitys on kyllä sellainen, jota toivoisin, että opetusministeriössä nyt arvioidaan. Se saattaisi olla järkevää, että lukukausi nyt keskeytettäisiin ja sitä jatkettaisiin jossakin vaiheessa myöhemmin. Totta kai se aiheuttaa vaikeuksia esimerkiksi lomien ja muiden suunnittelun kannalta, mutta tässä tapauksessa lienee kuitenkin kaikkien kannalta tärkeintä, että me huolehtisimme lasten oikeuksista, lasten oikeuksista saada hyvää opetusta ja siitä, että kaikki pysyvät tässä yhteiskunnassa mukana.

21.09 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa puhemies! Suurin osa suomalaisista suhtautuu hyvin vastuullisesti siihen, miten pyrimme hidastamaan ja torjumaan koronaviruksen leviämistä. Se näkyy myös siinä, että vaikka asetusta nyt muutettiin, niin edelleenkin kouluissa ja päiväkodeissa ovat olleet selvästi vain ne, joille se on aivan välttämätöntä. Maanantaista lähtien ei ole tullut mitenkään erityisen paljon lisää oppilaita kouluihin. Nyt tämä on pääsiäiseen asti, mutta valitettavasti on todennäköistä tai arveltavaa, että tämä tulee jatkumaan pidempään, ja silloin on äärimmäisen tärkeä miettiä eräitä seikkoja, muun muassa perheiden toimeentuloa — ei ole mitenkään itsestäänselvää, että vanhemmat pystyvät olemaan poissa työstään viikkoja antaakseen etäopetusta lapsilleen — eli miten me turvaamme perheiden toimeentulon tänä aikana. Siihen pitää yksinkertaisesti löytyä ratkaisu. Eivät perheet voi olla ilman toisen vanhemman tai ainoan vanhemman palkkaa hoitamassa lapsia kotona.

Toinen kysymys on tietysti se, että jos tämä pitkittyy, niin miten pystymme entistä paremmin antamaan tukiopetusta etänä — tiedän jo nyt opettajien antavan tukiopetusta etänä, mutta se vaatii uudenlaisia ratkaisuja — ja ylipäänsä perheiden jaksaminen sen kanssa, että ei ole myöskään helppoa tehdä etätöitä kotona ja pyrkiä samaan aikaan huolehtimaan ehkä päivähoidossa tai varhaiskasvatuksessa olevista lapsista ja toisaalta peruskoulun etäopetusta antamaan. Tämä on hyvin raskas kokonaisuus, ja varmaan moni on ymmärtänyt sen, miten arvokasta työtä opettajat tekevät, nyt kun on itse kotona pyrkinyt antamaan tätä etäopetusta.

Eli nämä ovat sellaisia ongelmia, haasteita, joita pitää ratkaista nyt, riippumatta tästä asetuksesta, jos ja kun tämä tilanne jatkossa todennäköisesti pitkittyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

En ole aivan varma, että se, että katkaisisimme tässä vaiheessa kouluvuoden ja aloittaisimme sen joskus, ehkä mahdollisesti kuukausien päästä, olisi se ratkaisu, jolla tämä tilanne ainakaan parantuu tästä näin, vaan kyllä nyt luulen, että tässä päivien ja viikkojen aikana tämä etäopetus parantuu, kun siitä saadaan kokemusta, ja meidän opettajat pystyvät sitä entistä paremmin antamaan ja löytämään niitä kipupisteitä.

Mutta tämä toimeentulokysymys on sellainen, joka vaatii ratkaisua, ja sitten ne tukitoimet, joilla tuetaan entistä paremmin perheiden jaksamista näissä monissa haasteissa.

21.12 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Vielä otan itsekin kantaa tähän. Nyt pitää muistaa koko ajan, että me olemme 100 kilometrin matkalta menneet vasta sentin. Eli meillä on vielä pitkä matka tässä edessä ja mahdollisesti toinen aalto ja niin edelleen. Nyt pitää muistaa koko ajan, että nyt me luomme sitä tulevaisuutta tässä yhdessä, ja siinä pitää pitää pää kylmänä ja sydän lämpimänä, koska meidän pitää luoda niitä käytäntöjä, jotka kantavat sitten pidemmälle.

Tässä puhuttiin muun muassa siitä, mistä esimerkiksi edustaja Arhinmäki käytti hyvän puheenvuoron, että tulee taloudellisia ongelmia, saattaa tulla myös hermojen kiristymistä, ja nimenomaan se sellainen turnausväsymys, taisteluväsymys, on myöskin semmoinen, mikä meidän pitää ottaa tässä huomioon. Ja pitää muistaa, että kaikki se, mitä me voimme tehdä täältä käsin, että helpotettaisiin vanhempien ja opettajien ja viranomaisten tehtävää, pitää meidän tehdä.

Mutta sitten kun täällä tuli esille se, että nyt yhtäkkiä sitten lukukausi keskeytettäisiin, niin ettäkö se tehtäisiin nyt juuri, kun me olemme saaneet niin sanotusti koneet käyntiin — en kannata sitä missään nimessä, monesta syystä: siitä syystä, että nyt jos me yhtäkkiä sanoisimme, että by the way, nyt me sitten lopetammekin tämän harjoituksen, mitä me olemme tässä tehneet, niin kyllä siinä menisi sekaisin tämä yhteiskunta lopullisesti. Sitten miettikääpä tätä: Vaikka kaikki joutuvat nyt joustamaan ja on tiukka tilanne, niin se tuo kuitenkin sellaista määrätynlaista järjestystä tähän yhteiskuntaan. Nyt jos yhtäkkiä sitten lähdettäisikin niin sanotusti kesälaitumille tässä välillä, niin se kyllä tarkoittaisi sitä, että nämä tartuntavaaratkin kyllä sitten lisääntyisivät. Että pitää koko ajan muistaa, mitä varten me olemme tekemässä näitä muutoksia. Me olemme tekemässä niitä, että me saamme tätä tautitaakkaa vähemmäksi ja saamme nimenomaan loivennettua sitä ja viivästettyä tätä pahinta aikaa ja sillä lailla loivennettua sitä myöskin — tämä pidentää tätä tilannetta mutta kuitenkin loiventaa tätä tilannetta ja sitä kapasiteettia sitten säilyttää paremmin.

Että pidetään nyt vaan tätä disipliiniä yllä ja selkä suorana ja pää kylmänä ja sydän lämpimänä. — Kiitos.

21.14 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kivisaari toi täällä esiin turnauskestävyyden. Se on itse asiassa tällä hetkellä erittäin tärkeässä roolissa. Nyt näyttää siltä, että viime viikosta tähän viikkoon oppilasmäärät eivät ole nousseet hirveästi, toki isoja paikallisia eroja siinä on. Mutta kun tässä mennään eteenpäin, tulee perheille todella taloudellisia ja jaksamisen kanssa ongelmia, ja siinä varmasti laskee kynnyksistä niitä lapsia sinne kouluun. Ja sitten jos esiopetus- ja alakouluoppilaita alkaakin olla koulut taas pullollaan, niin sen myötä kyllä vesittyvät nämä muut isot toimet, mitä nyt esimerkiksi ollaan tekemässä, pistämässä ravintoloita ja baareja kiinni. Eli tuo on asia, mitä pitää kyllä seurata koko ajan erittäin tarkasti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2020 vp

21.15 **Janne Sankelo kok:** Arvoisa puhemies! Kun tässä heräsi keskustelua tästä kevätlukukauden jatkosta, niin vielä kertaan sitä, mitä itse tässä ajattelin. Siis näen tämän etäopetuksen osalta tilanteen niin, että me voimme näillä järjestelyillä kuukausi puolitoista mennä varsin sujuvasti eteenpäin, mutta kyllä minä nyt rohkenen epäillä sitten, että sen jälkeen täytyy kyllä ruveta miettimään, voidaanko opetuksen tavoitteet saavuttaa pidempiaikaisesti niin, että oltaisiin useampi kuukausi etäopetuksessa. Eli joudumme varmaan sitten tuossa muutaman viikon päästä arvioimaan, onko tämä mielekäs tapa viedä opetusta eteenpäin. Mehän voimme kesäkuulla muutaman päivän mahdollisesti opetusta jatkaa, mutta ehkä se tulee sitten siinä toukokuun alkupuolella mietittäväksi, että jospa tämä nyt olisi tämän lukuvuoden osalta tässä. Kyllä tällainen arvio joudutaan ehkä tekemään.

21.16 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Minäkin jäin miettimään tätä edustaja Halla-ahon heittämää ajatusta siitä, että lukuvuosi päätettäisiin tässä lähiaikoina ja otettaisiin reilusti kesälomaa, aloitettaisiin vaikka syksyllä hieman aikaisemmin tai jotain vastaavaa tai sitten kesäkuussa täydennettäisiin.

Jotensakin kuitenkin olen yhtymässä tähän edustajien Risikko ja Arhinmäen vasta-ajatteluun siinä, pannaanko siinä pää pensaaseen asetelmassa, jossa nyt vaaditaan yrittäjiltä innovatiivisuutta siihen, että näihin poikkeusoloihin me kehittelemme uusia tuotteita, uutta toimintaa. Tässä nyt on sama juttu, innovatiivisuutta koulujärjestelmän osalta, eli tällä etäopetuksella nyt testaillaan sen toimintamuotoja. Minä itsekkin vähän kaihdan sitä etäopetusta, kun olen itse niin avuton tuolla digimaailmassa, mutta nuoret sitä hallitsevat. Siellä varmasti tulee uusia metodeja ja oivalluksia itse opetukseenkin liittyen.

Tärkeää on kuitenkin, että tämä yhteiskunta pyrkii näissä poikkeusoloissakin niin pitkälle toimimaan kuin mahdollista ja hoidamme ja keksimme nyt niitä innovatiivisia ratkaisuja, miten sopeudumme tähän poikkeukselliseen tilanteeseen. Ei panna päätä pensaaseen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto viimeistään keskiviikkona 25.3.2020 klo 11.00 mennessä.